

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 2

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาถึงการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่มีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของประชาชน รอบสวนอุตสาหกรรม โรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอไว้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ความเป็นมาของนิคมอุตสาหกรรม
- 1.2 ความหมายของอุตสาหกรรม
- 1.3 ประเภทของอุตสาหกรรม
- 1.4 นโยบายของรัฐของประเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรม
- 1.5 ความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 1.6 การขยายตัวของอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
  - 1.6.1 จำนวนอุตสาหกรรมในแต่ละปี
  - 1.6.2 ประเภทของอุตสาหกรรม
- 1.7 เขตอุตสาหกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 1.8 สวนอุตสาหกรรม โรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 1.9 ปัญหา/ผลกระทบจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม

2. คุณภาพชีวิต

- 2.1 ความหมายคุณภาพชีวิต
- 2.2 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต
- 2.3 ประเภทของคุณภาพชีวิต
- 2.4 สิ่งบ่งชี้คุณภาพชีวิต
- 2.5 วิธีการวัดคุณภาพชีวิต

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็น
- 3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
- 3.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 3.4 แนวคิดและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจโลก
- 3.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of Life)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

11

- 3.6 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม
  - 3.7 แนวคิดการทรงสิทธิ์ทางสิ่งแวดล้อม
  - 3.8 แนวคิดการควบคุมโรคและการป้องกัน
  - 3.9 แนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
  - 3.10 แนวคิดประชากรแฝง
  - 3.11 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ความเป็นมาของนิคมอุตสาหกรรม

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมมีประวัติความเป็นมาเริ่มจาก ประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างจริงจังในสมัยรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยออกประกาศ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 33 เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2501 จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจกรรมอุตสาหกรรมและต่อมาได้ออกเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจกรรมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2508 เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2503 เพื่อจูงใจและให้ความสะดวกแก่ผู้ลงทุนโดยให้หลักประกันการคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรแก่อุตสาหกรรมภายในประเทศ

อุตสาหกรรมได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นที่ได้สร้างปัญหามลพิษปัญหาการจัดการระบบสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน และปัญหาที่ตั้งโรงงาน อุตสาหกรรม ไม่สอดคล้องกับการวางผังเมืองของประเทศ รัฐบาลจึงได้พยายามจัดทำมาตรการป้องกันและแก้ไขโดยมาตรการหนึ่งคือ การหาแหล่งที่ตั้งโรงงานที่เหมาะสม โดยเลือกพื้นที่บริเวณรังสิตประมาณ 2,430 ไร่ ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ (ศรีวณิช วาณะวัฒน์. 2551 : 36)

ในช่วงระหว่างการตัดสินใจว่าจะพัฒนาที่ดินบริเวณรังสิตเป็นนิคมอุตสาหกรรมหรือไม่นั้นได้มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงกล่าวคือคณะรัฐมนตรีมีมติให้แบ่งที่ดินบริเวณรังสิตของกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นที่ตั้งของ Asian Institute of Technology (AIT) กอรปกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็มีนโยบายที่จะขยายพื้นที่รองรับคณะใหม่ แต่ด้วยพื้นที่บริเวณท่าพระจันทร์ คับแคบและพื้นที่บริเวณ บางชัน ซึ่งเป็นของมหาวิทยาลัย จำนวน 700 ไร่เศษ ก็ไม่เพียงพอ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้กระทรวงอุตสาหกรรมแลกที่ดินบริเวณรังสิตที่เหลืออยู่ กับที่ดินบริเวณบางชันของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

12

ในปี 2510 คณะรัฐมนตรีมีมติให้กระทรวงอุตสาหกรรมจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นที่บางชั้น กระทรวงอุตสาหกรรมก็ได้ดำเนินการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม แล้วให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นผู้ดูแล ต่อมากรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ประสบปัญหาจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอและปัญหาความคล่องตัว รัฐบาลจึงได้ตั้งหน่วยงาน “การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย” ขึ้นโดยในปี พ.ศ.2515 และต่อมาได้เปลี่ยนแปลงเป็นพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ทั้งนี้ก็เพื่อรับผิดชอบการจัดตั้ง “นิคมอุตสาหกรรม” ทั้งประเทศได้ออนนิคมอุตสาหกรรมบางชั้น จากกรมโรงงานอุตสาหกรรมมาขึ้นอยู่กับการนิคมอุตสาหกรรมประเทศไทย (กระทรวงอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 2551 : 1-5)

นิคมอุตสาหกรรม หมายถึง เขตที่ดินซึ่งจัดสรรไว้สำหรับ โรงงานอุตสาหกรรมเข้าไปอยู่รวมกันอย่างเป็นสัดส่วนอันประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการครบครัน เช่น ถนน ท่อระบายน้ำ โรงกำจัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ ระบบป้องกัน น้ำท่วม ไฟฟ้า น้ำปลา และโทรศัพท์นอกจากนั้นยังประกอบด้วยบริหารอื่น ๆ ที่จำเป็นอีก เช่น พื้นที่สีเขียวสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ธนาคาร ศูนย์การค้าที่พักอาศัยสำหรับพนักงานคนงาน เป็นต้น

นิคมอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการพัฒนาการลงทุนของอุตสาหกรรมโดยจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนหรือเจ้าของกิจกรรมโรงงานการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเริ่มจากการจัดหาที่ดินที่เหมาะสมปรับปรุงที่ดินเพื่อให้บริการ ตลอดจนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานรวมทั้งระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ยังทำให้ง่ายและสะดวกในการควบคุมและดูแลป้องกันปัญหาต่าง ๆ อันเนื่องมาจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในด้านการป้องกันมลภาวะช่วยรักษาสภาพแวดล้อมซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่บริเวณเดียวกัน ในนิคมอุตสาหกรรมยังแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับประเภทธุรกิจ โรงงานอุตสาหกรรมสำหรับนักลงทุนโดยแบ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมทั่วไปและเขตอุตสาหกรรมส่งออก โดยได้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งจากนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

1.2 ความหมายของอุตสาหกรรม

คำว่า อุตสาหกรรม เป็นคำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นใช้ในสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 แทนคำภาษาอังกฤษ Industry ซึ่งปทานุกรมตำรา กระทรวงธรรมการ จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2470 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า การทำสิ่งของเพื่อให้เป็นสินค้า ต่อมาในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ก็ให้นิยามไว้เช่นเดียวกันว่า อุตสาหกรรม คือ การทำสิ่งของเพื่อให้เป็นสินค้า แต่อย่างไรก็ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า อุตสาหกรรม น. คือ การทำสิ่งของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

13

เพื่อให้เกิดประโยชน์เป็นกำไร การประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ที่ต้องใช้แรงงานและทุนมาก (กระทรวงอุตสาหกรรม. 2549 : ออนไลน์)

ทั้งนี้เมื่อมีการพิมพ์แก้ไขเพิ่มเติมพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2539 ได้ให้คำนิยามคำดังกล่าวว่า อุตสาหกรรม น. กิจกรรมที่ได้ใช้ทุนและแรงงาน เพื่อผลิตสิ่งของหรือจัดให้มีบริการ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรม การมาตรฐานเกี่ยวกับกิจการอุตสาหกรรม และทรัพยากรธรณี

เนื่องจากคำนิยามที่กำหนดไว้นี้ ยังมีได้ครอบคลุมความหมายคำว่า “Industry” ประกอบทั้งในปัจจุบันได้มีการใช้คำว่า อุตสาหกรรม ในความหมายที่กว้างขวางออกไป เช่น อุตสาหกรรมป่าไม้ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ฯลฯ เหล่านี้ เป็นต้น ในประเทศไทย เมื่อได้บัญญัติศัพท์ อุตสาหกรรม ขึ้นแล้ว ต่อมาก็ได้มีการใช้คำนี้กันอย่างแพร่หลาย แต่บุคคลทั่วไปมีความเข้าใจว่า อุตสาหกรรม หมายถึง การผลิตสิ่งของในลักษณะที่มีสถานที่เป็นโรงงาน และมีเครื่องจักรกลเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต ในขณะที่ในแง่วิชาการนั้นได้ใช้ความหมายที่ครอบคลุมถึงสิ่งอื่น ๆ อาทิ การทำเหมืองแร่ การทำป่าไม้ การประมง การเลี้ยงสัตว์ การขนส่ง การทำเกษตรกรรม ฯลฯ ด้วย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550 : ออนไลน์)

พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมของประเทศฉบับแรก โดยมีกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของคำว่า กิจการอุตสาหกรรม ไว้ว่า การทำผลิตภัณฑ์ทุกชนิดไม่ว่าจะใช้เครื่องจักรหรือแรงคน และให้หมายความรวมถึง อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และกิจการอื่นซึ่งจะได้มีพระราชกฤษฎีการะบุให้เป็นกิจการอุตสาหกรรม พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 ฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกเมื่อ พ.ศ. 2501 และได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ.2505 ออกมาแทน โดยมีสำนักงานรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในพระราชบัญญัติส่งเสริม การลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง การขนส่ง และการจัดให้ความสะดวกหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย ในพระราชบัญญัติบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาครัฐอุตสาหกรรม หมายความว่า การประกอบอุตสาหกรรมและให้หมายความรวมถึงการทำหัตถกรรม การดำเนินกรรมวิธีและการซ่อมแซมสิ่งของของการทำเหมืองแร่ การผลิตและการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า หรือพลังงานอย่างอื่น การขนส่งการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การก่อสร้าง การปรับปรุงพื้นที่และเกษตรกรรมพาณิชย์ ในพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2530 ได้ให้ความหมายคำว่า อุตสาหกรรม ไว้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

14

ว่าอุตสาหกรรม หมายความว่า วิสาหกิจซึ่งผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง ทดลอง ปรับปรุง ดัดแปลงหรือแปรรูปสินค้าและพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 ได้ให้ความหมายคำว่า วิสาหกิจ ไว้ว่า วิสาหกิจ หมายความว่า กิจการผลิตสินค้า กิจการให้บริการ กิจการค้าส่ง กิจการค้าปลีก หรือกิจการอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550 : ออนไลน์)

ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นว่า อุตสาหกรรม มีขอบเขตความหมายกว้างขวางออกไป จากความหมายเดิมมาก แม้ในกฎหมายแรงงานฉบับเดิมของกระทรวงมหาดไทย ก็ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า งานอุตสาหกรรม หมายความว่า การทำเหมืองแร่ เหมืองหิน หรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวกับ การขุดค้นแร่ธาตุ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น การทำ ผลิต ประกอบ ซ่อม ซ่อมบำรุง แปรรูป หรือทำลายซึ่งวัตถุหรือทรัพย์สิน และรวมถึงการต่อเรือ การให้กำเนิด แปลง และจ่ายไฟฟ้า หรือพลังงานอย่างอื่น การก่อสร้าง ต่อเติม ติดตั้ง ซ่อมบำรุง ดัดแปลง หรือรื้อถอนอาคาร สนามบิน ทางรถไฟ ทางรถราง ท่าเรือ อุโมงค์ สะพาน ท่อระบายน้ำ ท่อน้ำ โทรเลข โทรศัพท์ ไฟฟ้า ก๊าซ หรือประปา หรืองานก่อสร้างอื่น ๆ รวมทั้งการเตรียม หรือวางรากฐานงานก่อสร้าง หรือ โครงสร้างนั้น ๆ กิจการอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยจะ ได้กำหนด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550 : ออนไลน์)

1.3 ประเภทของอุตสาหกรรม

ประเภทของอุตสาหกรรมเนื่องจากปรากฏว่า ได้มีการเรียกชื่ออุตสาหกรรมต่าง ๆ กัน ออกไปหลายชนิด เช่น อุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมน้ำตาล อุตสาหกรรมน้ำมัน อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมหัตถกรรม อุตสาหกรรม ในครอบครัว เป็นต้น ฉะนั้น เพื่อที่จะให้ความเข้าใจ จึงมีผู้ให้หลักเกณฑ์การเรียกชื่ออุตสาหกรรม ตามประเภท ที่จำแนกออกไว้ซึ่งเป็นที่รู้จักและรับรองกันในประเทศ ดังนี้ (เพชรรัตน์ วงศ์ษา. 2548 : ออนไลน์)

1. การเรียกชื่อตามลักษณะวัสดุที่นำมาใช้ผลิตแยกออกเป็น

อุตสาหกรรมขั้นปฐม หมายถึง อุตสาหกรรมที่นำเอาทรัพยากรธรรมชาติหรือผลิตผลทางการเกษตร การประมง การเลี้ยงสัตว์ ที่ได้มาโดยตรงมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป เช่น การขุดแร่หรือทำเหมืองแร่ การถลุงแร่ การย่อยหิน การขุดน้ำมัน การขุดก๊าซธรรมชาติ การแปรรูปไม้ การหีบฝ้าย การทำน้ำตาล การทำหนังเทียม การทำหนังแท้ การสกัดน้ำมันพืช เป็นต้น

อุตสาหกรรมขั้นทุติย หมายถึง อุตสาหกรรมที่นำเอาผลิตผลที่ได้มาจากอุตสาหกรรมขั้นปฐมมาเป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปอื่น ๆ ต่อไป เช่น การเอาสินแร่ มาถลุง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

15

เป็นโลหะ การทำเหล็กหล่อ หรือเหล็กเหนียว การเอาปุ๋ยฝ้ายที่หีบเอาเมล็ดออกแล้วมาปั่นเป็นค้าย การกลั่นน้ำมัน การทำน้ำตาลทรายฟอกขาว การฟอกหนัง การแยกน้ำมันพืชให้บริสุทธิ์ เป็นต้น

2. การเรียกชื่อตามกรรมวิธีหรือกระบวนการผลิตเรียกชื่อต่าง ๆ ดังนี้

2.1 อุตสาหกรรมในเชิงสกัด หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีกรรมวิธีการผลิตโดยใช้การสกัดน้ำมันจากรำ เมล็ดฝ้าย เมล็ดละหุ่ง มะพร้าว ผลปาล์ม การทำเหมืองแร่ การทำสารส้ม การทำนาเกลือ เป็นต้น อุตสาหกรรมประเภทนี้ความจริงจะเรียกว่า อุตสาหกรรมขั้นปฐมก็ได้ แต่ที่เรียกต่างกันอย่างนี้ เนื่องจากลักษณะของการจำแนกประเภท คือ ถ้าคิดถึงลักษณะของวัสดุที่นำมาเป็นวัตถุดิบก็เรียกว่าอุตสาหกรรมขั้นปฐม แต่ถ้าคิดถึงกรรมวิธีการผลิตก็ เรียกว่า อุตสาหกรรมในเชิงสกัด

2.2 อุตสาหกรรมในเชิงการผลิต หรืออุตสาหกรรมโรงงาน หมายถึง อุตสาหกรรมที่ทำการผลิตสินค้าสำเร็จรูปออกจำหน่ายโดยมีสถานที่ที่ใช้ทำการผลิตที่เรียกว่าโรงงาน มีเครื่องจักรที่ใช้พลังน้ำ พลังน้ำมัน หรือพลังไฟฟ้า ช่วยในการผลิต กับต้องให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีในกรรมวิธีการผลิตเป็นอย่างมาก เช่น การทำเยื่อกระดาษ การทำสุรา หรือแอลกอฮอล์ การทำอาหารกระป๋อง การปั่นด้ายทอผ้า การสร้างเครื่องจักร เครื่องยนต์ รถยนต์ รถไฟ หรือเรือกลไฟ เป็นต้น

2.3 อุตสาหกรรมบริภัณฑ์ หมายถึง อุตสาหกรรมประเภทโรงงานซึ่งผลิตชิ้นส่วนหรือชิ้นอะไหล่สำหรับให้สร้างเครื่องจักรเครื่องยนต์หรือซ่อมบำรุงรักษาเครื่องจักรของโรงงาน อุตสาหกรรม เพื่อให้โรงงานหรือเครื่องจักรเครื่องยนต์ สามารถดำเนินงานไปได้โดยสะดวก สม่ำเสมอ เช่น โรงงานหล่อโลหะ โรงงานกลึงโลหะ โรงงานเชื่อมโลหะ โรงงานบัดกรี โรงงานตีเหล็ก โรงงานซ่อมอุตสาหกรรมวิศวกรขนาดเบา

2.4 อุตสาหกรรมหัตถกรรม หมายถึง อุตสาหกรรมที่ทำการผลิตโดยใช้ฝีมือหรือทักษะกับแรงงานของผู้ผลิตเป็นส่วนสำคัญ และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมามีคุณค่าในเชิงศิลปกรรมอยู่ด้วย เช่น การแกะสลักไม้หรือหิน การทำเครื่องประดับด้วยอัญมณี การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องเงิน การเจียรไนพลอย การทำเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้าแบบพื้นเมือง การจักรสาน การทำร่ม เป็นต้น

2.5 อุตสาหกรรมบริการ หมายถึง การประกอบธุรกิจในด้านการให้บริการหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการรับบริการหรือความช่วยเหลือในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ การเดินเรือ การรถไฟ การโรงแรม การจัดทัศนอาจร เป็นต้น

3. การเรียกชื่อตามลักษณะของผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ได้แก่

3.1 อุตสาหกรรมหนัก หมายถึง อุตสาหกรรมที่ทำการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำหนักตามปกติอุตสาหกรรมประเภทนี้มักใช้โลหะที่มีน้ำหนักมาก เช่น เหล็กหรือทองแดง เป็นวัตถุดิบในการผลิตต้องใช้เครื่องจักร แรงงาน กับเงินทุนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งต้องใช้เทคโนโลยีใน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

16

ระดับสูงอีกด้วย เช่น การทำเหล็กเส้น เหล็กแผ่น การทำสายไฟฟ้า การต่อเรือ การสร้างรถไฟ รถยนต์ เครื่องจักรกล หรือการสร้างอาวุธยุทโธปกรณ์ เป็นต้น

3.2 อุตสาหกรรมเบา หมายถึง อุตสาหกรรมที่ทำการผลิตสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำหนักเบา เช่น การทอผ้า การทำเครื่องอะลูมิเนียม การทำอาหารกระป๋อง การทำยาและเครื่องเวชภัณฑ์ การผลิตเครื่องวิทยุ เครื่องโทรทัศน์ เด็กเล่น เป็นต้น

4. การเรียกชื่อตามขนาดของกิจการอุตสาหกรรม ซึ่งแยกออกเป็น

4.1 อุตสาหกรรมในครอบครัว ได้แก่ การผลิตสิ่งของสำหรับใช้เองในบ้านเรือนหรือทำจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษ ที่บุคคลส่วนมากมักจะใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักมากระทำการ โดยใช้แรงงานของตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ หากจะมีการจ้างแรงงานของคนอื่นบ้างก็ทำกันเป็นครั้งคราว เช่น การทอผ้า การตีมีด ตีดาบ การหล่อ ใถนา การจักสาน การเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ อุตสาหกรรมประเภทนี้ถ้าผู้ผลิตทำการผลิตโดยใช้ฝีมือและความประณีต เพื่อให้มีคุณค่าทางศิลปะอยู่ด้วยก็เรียกว่า อุตสาหกรรมหัตถกรรม

4.2 อุตสาหกรรมขนาดย่อม หมายถึง อุตสาหกรรมในโรงงานหรืออุตสาหกรรมซึ่งใช้คนงานหรือมีเงินทุนไม่มากนัก จำนวนคนหรือเงินทุนของโรงงานที่จะถือว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมนี้ แต่ละประเภทกำหนดไว้ไม่เหมือนกัน บางประเทศถือเอาจำนวนคนงานหรือเงินทุนอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเกณฑ์ บางประเทศก็ถือเอาทั้งสองอย่างสำหรับประเทศไทยเรานั้นใช้จำนวนคนงานในโรงงาน ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการในเรื่องอุตสาหกรรมขนาดเล็กและการตลาด ของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งภาคพื้นเอเชีย กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ คือ ถ้าเป็นโรงงานที่ไม่ใช้เครื่องจักรจะต้องมีคนงานไม่เกิน 50 คน ถ้าเป็นโรงงานที่ใช้เครื่องจักรก็ต้องมีคนงานไม่เกิน 20 คน

4.3 อุตสาหกรรมขนาดกลาง หมายถึง วิสาหกิจอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงใช้แรงงานมาก และมีเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิตที่ทันสมัยหรือค่อนข้างทันสมัยกว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมในประเทศไทย เรามักจะไม่ค่อยคุ้นกับอุตสาหกรรมประเภทนี้นัก โดยมากมักจะเรียกโรงงานการผลิตต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงมีอัตราการผลิตสูงมาก จึงจะคุ้มทุนกับมีระบบการบริการภายในโรงงานที่ทันสมัย และมีการรวมขั้นตอนต่าง ๆ ของการผลิต ๆ ไว้มากขึ้นตอนกว่าอุตสาหกรรมขนาดอื่น

4.4 อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงเป็นจำนวนร้อยล้านขึ้นไป มีเครื่องจักรอุปกรณ์ขนาดใหญ่ที่ทันสมัยและใช้คนงานเป็นจำนวนพันคนขึ้นไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

17

1.4 นโยบายของรัฐนโยบายของประเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจะต้องปรับตัวในอนาคต และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศที่พึงปรารถนาในระยะยาว การพัฒนาในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนาไว้ ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องที่ขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เสริมสร้างบริการสุขภาพอย่างสมดุลระหว่างการส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ และสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
2. เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจคุณภาพชีวิต และอนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนนำไปสู่การพึ่งตนเองและลดปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ
3. เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตสู่การเพิ่มคุณค่า (Value creation) ของสินค้าและบริการ บนฐานความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิตเพื่อให้มูลค่าการผลิตสูงขึ้น
4. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน (Safety net) และระบบบริหารความเสี่ยงให้กับภาคการเงิน การคลัง พลังงาน ตลาดปัจจัยการผลิต ตลาดแรงงาน และการลงทุน
5. เพื่อสร้างระบบการแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนให้เป็นธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศรวมทั้งสร้างกลไกในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ประชาชนในทุกภาคส่วนอย่างเป็นธรรม
6. เพื่อเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ และการดำรงชีวิตของคนไทยทั้งในรุ่นปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสร้างกลไกในการรักษาผลประโยชน์ของชาติอย่างเป็นธรรมและอย่างยั่งยืน
7. เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศสู่ภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชน และขยายบทบาทขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่กับการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

18

เป้าหมาย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ดังนี้

1. เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย โดยเพิ่มจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเป็น 10 ปี พัฒนากำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเพิ่มเป็นร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งหมด โดยรายได้เฉลี่ยของแรงงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5 และเพิ่มสัดส่วนนักวิจัยเป็น 10 คน ต่อประชากร 10,000 คน พร้อมทั้งกำหนดให้อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นไปเป็น 80 ปี ควบคู่กับการลดอัตราเพิ่มของการเจ็บป่วยด้วยโรคป้องกันได้ใน 5 อันดับแรกคือ หัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน มะเร็ง และหลอดเลือดสมองและนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพแรงงานและลดรายจ่ายด้านสุขภาพร้อยละ 10

2. เป้าหมายการพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาให้ทุกชุมชนมีแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนชุมชนไปใช้ประกอบการจัดสรรงบประมาณ ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โดยลดคดีอาชญากรรมลงร้อยละ 10 และขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และลดสัดส่วนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจนลงเหลือร้อยละ 4 ภายในปี 2554

3. เป้าหมายด้านเศรษฐกิจปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความสมดุลและยั่งยืนโดยให้สัดส่วนภาคเศรษฐกิจในประเทศต่อภาคการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 75 ภายในปี 2554 ผลิตภาพการผลิตรวมเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี อัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 4 ต่อปี สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ไม่เกินร้อยละ 50 ความยืดหยุ่นการใช้พลังงานเฉลี่ยไม่เกิน 1 : 1 ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สัดส่วนรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้สูงร้อยละ 20 ระดับบนต่อรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้น้อยร้อยละ 20 ระดับล่าง ไม่เกินร้อยละ 10 ภายในปี 2554 และสัดส่วนผลผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ เป็นร้อยละ 40 ภายในปี 2554

4. เป้าหมายการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รักษาความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้มีพื้นที่ป่าไม้ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 33 และต้องเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 18 ของพื้นที่ประเทศ รักษาความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ในเขตพื้นที่ชายฝั่งและพื้นที่ชีวมลฑล รักษาพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานไว้ไม่น้อยกว่า 31 ล้านไร่ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงคุณภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

19

ชีวิตที่ดีและไม่เป็นภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ โดยรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำอยู่ในเกณฑ์ตั้งแต่ระดับพอใช้ขึ้นไปมีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 คุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก(PM10) ต้องมีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงไม่เกิน 120 มก./ลบ.ม. อัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากรลดลงร้อยละ 5 จากปี 2545 คือไม่เกิน 3.5 ตัน/คน/ปี ควบคุมอัตราการผลิตขยะในเขตเมืองไม่ให้เกิน 1 กก./คน/วัน และจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30

5. เป้าหมายด้านธรรมาภิบาล มุ่งให้ธรรมาภิบาลของประเทศดีขึ้น มีคะแนนภาพลักษณ์ของความโปร่งใสอยู่ที่ 5.0 ภายในปี 2554 ระบบราชการมีขนาดที่เหมาะสม และมีการดำเนินงานที่คุ้มค่าเพิ่มขึ้น ลดกำลังคนภาคราชการส่วนกลางให้ได้ร้อยละ 10 ภายในปี 2554 ธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจเอกชนเพิ่มขึ้น ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดเก็บรายได้และมีอิสระในการพึ่งตนเองมากขึ้น และภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง รู้สิทธิ หน้าที่ และมีส่วนร่วมมากขึ้นในการตัดสินใจและรับผิดชอบในการบริหารจัดการประเทศ รวมทั้งมีการศึกษาวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ในด้านวัฒนธรรม ประชาธิปไตย วัฒนธรรมธรรมาภิบาล และวัฒนธรรมสันติวิธี จำนวนปีละไม่ต่ำกว่า 20 เรื่อง

1.5 ความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในปีงบประมาณ 2550 รัฐบาลได้กำหนดให้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดเป็นกรอบใหญ่ของการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม เพื่อให้การบริหารจัดการของรัฐบาลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รัฐบาลจึงได้กำหนดให้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด เป็นกรอบใหญ่ของการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนบนพื้นฐานแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรวมพลังของทุกภาคส่วนในระดับท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างเป็นรูปธรรมต่อไปได้ โดยเน้นแผนงานหลักทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนและครอบครัว และการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

2. แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน สนับสนุนกิจกรรมใน 3 ระดับตามศักยภาพชุมชน โดยขั้นต้นเน้นการผลิตเพื่อการอุปโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ผักสวนครัว ขั้นกลางเน้นการผลิตอาหาร การแปรรูปเพื่อตลาดในชุมชน และขั้นสูงเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น/ชุมชนที่มีศักยภาพและมีภูมูทางด้านการตลาด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

20

3. แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน เน้นการอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน และป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ

4. แผนงานการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ เน้นการสงเคราะห์ในระดับครอบครัวตามความเป็นจริงในพื้นที่อย่างทันเหตุการณ์

5. แผนงานการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ครอบคลุมทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ และการอำนวยความสะดวกอื่นๆ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เช่น การมาติดต่อจังหวัด/อำเภอ/หน่วยการปกครองท้องถิ่นของประชาชน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงได้รวบรวมโครงการ/กิจกรรม/แผนงานของส่วนราชการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ(งบปกติ)ในปีงบประมาณ 2550 ที่สอดคล้อง/เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามแผนงานทั้ง 5 ด้านโดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปี 2550 ขึ้น เพื่อรวบรวมไว้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขให้ประสบผลสำเร็จ

สภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านพื้นที่ : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง ตอนล่างของประเทศ มีเนื้อที่ประมาณ 2,556.64 ตร.กม. หรือประมาณ 1.59 ล้านไร่ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ และเป็นอันดับที่ 11 ของภาคกลาง

ด้านการปกครอง : ประกอบด้วย 16 อำเภอ 209 ตำบล 1,452 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลนคร 2 เทศบาลเมือง 24 เทศบาลตำบล 131 องค์การบริหารส่วนตำบล ประชากร ณ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2552 จำนวน 775,157 คน แยกเป็นชาย 374,605คน หญิง 400,552คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

21

ตาราง 1 หน่วยการปกครองของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	สุขาภิบาล	อบต.
1. อำเภอพระนครศรีอยุธยา	21	122	2	-	13
2. อำเภอบางบาล	10	84	2	-	9
3. อำเภอนครหลวง	12	74	2	-	6
4. อำเภอบางซ้าย	6	53	1	-	4
5. อำเภอบางไทร	23	136	2	-	9
6. อำเภอบางบาล	16	111	2	-	4
7. อำเภอบางปะหัน	17	94	1	-	10
8. อำเภอบางปะอิน	18	149	9	-	9
9. อำเภอบ้านแพรก	5	27	1	-	2
10. อำเภอผักไห่	16	128	2	-	8
11. อำเภอภาชี	8	72	1	-	7
12. อำเภอมหาราช	12	58	2	-	5
13. อำเภอลาดบัวหลวง	7	58	2	-	6
14. อำเภอวังน้อย	10	68	1	-	9
15. อำเภอเสนา	17	114	5	-	9
16. อำเภออุทัย	11	107	1	-	11
รวม	209	1,452	36	-	121

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2552 : 5

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

222

ตารางที่ 2 ประชากรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่	อำเภอ/เทศบาล	ชาย	หญิง	รวม
1	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	36,124	39,078	75,202
2	เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา	29,994	30,181	60,175
3	อำเภอท่าเรือ	20,388	21,625	42,013
4	เทศบาลตำบลท่าเรือ	3,686	3,794	7,480
5	อำเภอมหาราช	11,105	12,189	23,294
6	อำเภอนครหลวง	16,322	17,719	34,041
7	อำเภออุทัย	19,735	20,522	40,257
8	อำเภอภาชี	15,203	15,789	30,992
9	อำเภอวังน้อย	28,175	28,957	57,132
10	อำเภอบ้านแพรก	4,521	5,139	9,660
11	อำเภอเสนา	23,277	24,063	47,340
12	เทศบาลเมืองเสนา	2,569	2,641	5,210
13	เทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด	5,546	5,677	11,223
14	อำเภอผักไห่	21,498	22,937	44,435
15	อำเภอบางปะหัน	18,955	20,576	39,531
16	อำเภอบางบาล	16,888	17,860	34,748
17	อำเภอบางซ้าย	9,837	9,912	19,749
18	อำเภอบางไทร	22,224	23,737	45,961
19	อำเภอบางปะอิน	34,313	36,824	71,137
20	อำเภอลาดบัวหลวง	16,966	16,943	33,909
	รวมทั้งจังหวัด	357,326	376,163	733,489

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2552 : 10

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

23

ด้านกายภาพ เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงมีแม่น้ำสายหลักไหลผ่าน 4 สายได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก ลพบุรีและแม่น้ำน้อย

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีดิน น้ำและธาตุที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวมด้านศิลปกรรม โบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์ ที่สำคัญของประเทศ

ด้านการบริการ มีสถานีจ่ายไฟฟ้า จำนวน 17 แห่ง ครอบคลุมทุกอำเภอ มีผู้ใช้ไฟฟ้ารวม 207,806 ราย มีสำนักงานประปา 4 แห่ง กำลังผลิตรวม 1,918 ล้านลูกบาศก์เมตร ให้บริการแก่ผู้ใช้น้ำ 32,780 ราย

ด้านการคมนาคม จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโครงข่ายการคมนาคมสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ ตลอดจนใช้เส้นทางน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเยี่ยมชมทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

ด้านการศึกษา มีการแบ่งเขตการศึกษาออกเป็น 2 เขต คือพื้นที่การศึกษาเขต 1 มีสถานศึกษารวม 239 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา ท่าเรือ นครหลวง บางปะหัน บ้านแพรก ภาชี महाराช วังน้อยและอุทัย

พื้นที่การศึกษาเขต 2 มีสถานศึกษารวม 208 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเสนา ลาดบัวหลวง ผักไห้ บางปะอิน บางบาล บางไทรและบางซ้าย

ด้านศาสนา มีจำนวนพุทธศาสนิกชน 638,725 คน นับถือศาสนาคริสต์ 6,000 คน นับถือศาสนาอิสลาม 67,677 คน มีศาสนสถาน 568 แห่ง แยกเป็นวัด 504 วัด โบสถ์คริสต์ 5 แห่ง และมีมัสยิด 59 แห่ง

ด้านสาธารณสุข มีสถานพยาบาลทั่วไป 19 แห่ง เป็นของรัฐ 16 แห่ง เอกชน 3 แห่ง ประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพในปี 2548 จำนวน 709,847 คน

ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกข้าวในกระบวนการผลิตและภาคเกษตรและคนงานทั่วไป ผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี 2548 จำนวน 286.95 ล้านบาท รายได้หลักมาจากสาขาอุตสาหกรรม รองลงมาคือสาขาการค้าส่ง/ค้าปลีก และสาขาเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อหัว/คน/ปี อยู่ที่ 392,232 บาท (ข้อมูล : สำนักงานสถิติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ด้านอุตสาหกรรม จังหวัดตั้งอยู่ในเขต 2 ของการส่งเสริมการลงทุน มีนิคมอุตสาหกรรม 3 แห่ง คือ นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน บ้านหว้า (ไฮเทค) และสหรัตนนคร รวมทั้งมีสวนอุตสาหกรรม 1 แห่ง ได้แก่ สวนอุตสาหกรรมโรจนะ มีเขตประกอบการอุตสาหกรรม 1 แห่ง คือ แฟคเตอรีแลนด์วังน้อย มีโรงงานอุตสาหกรรมรวม 1,547 โรงงาน เงินลงทุนรวม 254,847.50 ล้านบาท คนงานในระบบโรงงานประมาณ 205,520 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

24

ด้านพาณิชย์กรรม ในปี 2549 มีผู้จดทะเบียนระหว่างเดือน ม.ค. – มี.ค. 49 ทั้งที่เป็นการจดทะเบียน พาณิชย์ จดทะเบียนบริษัทจำกัด จดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด รวม 236 ราย ทุนจดทะเบียนรวม 520.58 ล้านบาท

ด้านการเกษตร การใช้พื้นที่ ที่ดินเพื่อการเกษตร จากจำนวนพื้นที่ 1.59 ล้านไร่ เป็นเนื้อที่ถือครองครองทางการเกษตร 1.08 ล้านไร่ เป็นที่นา 9 แสนไร่เศษ ที่อยู่อาศัย 41,000 ไร่เศษ และพื้นที่ปลูกไม้ผลไม้อื่น 4,900 ไร่เศษแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร มีโครงการชลประทาน 13 โครงการ ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 16 อำเภอ ส่งน้ำไปยังพื้นที่ประมาณ 1.47 ล้านไร่พืชเศรษฐกิจในสาขาการเกษตร ได้แก่ ข้าว มะม่วง ส้มเขียวหวาน กัญชงน้ำหว่า ส่วนสัตว์เศรษฐกิจ ได้แก่ ไก่ เป็ด สุกร โค กระบือ และสัตว์น้ำจืด

ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับการประกาศยกย่องให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การ UNESCO เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เดินทางมาเยี่ยมชม ปีละไม่น้อยกว่า 3 ล้านคน โดยในปี 2549 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจังหวัดจำนวน 3.4 ล้านคน สร้างรายได้ให้จังหวัดจำนวน 5,164.6 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2548 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.2 (ปี 2548 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 3.2 ล้านคน สร้างรายได้จำนวน 4,756.5 ล้านบาท) สำหรับในปี 2549 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายในจังหวัดคิด ต่อหัว / คน / วัน อยู่ที่ประมาณ 1.136 บาท (ข้อมูล ณ มี.ค. 2549)แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ คือ บริเวณพื้นที่โดยรอบเกาะเมือง เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ฯ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา วัดมณฑลพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ และพื้นที่บริเวณอำเภอบางปะอิน เช่น พระราชวังบางปะอิน วัดนิเวศธรรมประวัติ อำเภอบางไทร เช่น ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร เป็นต้น

1.6 การขยายตัวของอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.6.1 จำนวนอุตสาหกรรมในแต่ละปีประกอบด้วยจำนวนโรงงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดหมวดหมู่ตามสาขาอุตสาหกรรมเปรียบเทียบปี พ.ศ. 2546 สามารถแสดงได้ดังตาราง 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

25

ตาราง 3 แสดงจำนวนโรงงาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดหมวดหมู่ตามสาขาอุตสาหกรรม
เปรียบเทียบปี พ.ศ. 2546 กับปี พ.ศ. 2547

สาขาอุตสาหกรรม	2546	2547	เพิ่มขึ้น
1. อุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐาน (ส่วนมากเป็นโรงสีข้าว)	101	107	6
2. อุตสาหกรรมอาหาร	64	71	7
3. อุตสาหกรรมเครื่องดัด	13	16	3
4. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	17	17	0
5. อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป	12	16	4
6. อุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้า	23	27	4
7. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	109	120	11
8. อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์	31	36	5
9. อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	16	19	3
10. อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง	7	12	5
11. อุตสาหกรรมเคมีและผลิตภัณฑ์เคมี	41	56	15
12. อุตสาหกรรมปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	6	6	0
13. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง	14	16	2
14. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก	70	82	12
15. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม (ดินเผาเซรามิกแก้ว)	93	100	7
16. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะพื้นฐาน	12	14	2
17. อุตสาหกรรมแปรรูปโลหะ	129	134	5
18. อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรกล	129	133	4
19. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์	113	119	6
20. อุตสาหกรรมเครื่องมืออุปกรณ์ขนส่ง	77	80	3
21. อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ	145	163	18
รวม	1,222	1,344	122

ที่มา : ข้อมูลอุตสาหกรรมจังหวัด ปี 2548, 2553 : ออนไลน์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ประเภทอุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่

1. อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
2. อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล
3. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้
4. อุตสาหกรรมเกษตร

1.6.2 ประเภทของอุตสาหกรรมภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตาราง 4 อุตสาหกรรมภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โรงงาน	ปีงบประมาณ 2551			ปีงบประมาณ 2552			การขยายตัว		
	จำนวน โรงงาน	เงินทุน (ล้านบาท)	คนงาน	จำนวน โรงงาน	เงินทุน (ล้านบาท)	คนงาน	จำนวน โรงงาน	เงินทุน (ล้านบาท)	คนงาน
นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน	88	29,283	27,590	88	29,283	27,590	-	-	-
นิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (ไฮเทค)	134	59,723	44,709	137	60,084	44,967	3	361.00	258
นิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร	43	19,840	16,056	43	19,840	16,056	-	-	-
รวมโรงงานในนิคม	256	108,846.34	88,355	268	109,207.34	88,613	3	361.00	258
เขตประกอบการอุตสาหกรรม แฟกตอรีแลนด์วังน้อย	82	10,116.18	5,538	85	10,377.34	5,938	3	261.16	400
เขตการประกอบการ อุตสาหกรรม	166	49,847.11	35,211	168	50,056.11	35,735	2	209.00	524
สวนอุตสาหกรรมโรจนะ									
รวมโรงงานในนิคมและในเขต	513	168,809.63	129,104	521	169,640.79	130,286	8	831	1,182
โรงงานอุตสาหกรรมนอกนิคม	1,248	117,042.88	97,360	1,251	117,155.60	97,399	3	112.72	39
รวมทั้งหมด	1,761	285,852.51	226,464	1,772	286,796.39	227,685	11	943.88	1,221
								เพิ่มขึ้นร้อยละ	
							0.62	0.33	0.54

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2553 : 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

27

การประกอบธุรกิจการอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มมีบทบาท
ความสำคัญเพิ่มขึ้นเมื่อเริ่มมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และนิคมอุตสาหกรรมมาตั้งในพื้นที่

โรงงานอุตสาหกรรมทั่วไปนอกนิคมอุตสาหกรรม จากข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรม
โดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนโรงงาน
อุตสาหกรรมทั้งสิ้น 963 โรงงาน มีเงินลงทุน 114,167.602 ล้านบาท มีการจ้างงานทั้งหมด 91,100
คน แบ่งเป็นแรงงานชาย 40,834 คน แรงงานหญิง 50,266 คน

ในจำนวนโรงงานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งสิ้น 963 โรงงาน อาจแบ่งรายละเอียด
ประเภทตามหมวดอุตสาหกรรมได้ 21 หมวดใหญ่ ได้แก่

1. หมวดอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ มีจำนวนโรงงานมากที่สุดคือ 112
โรงงาน เงินลงทุน 1,410 ล้านบาท แรงงาน 3,564 คน
2. หมวดอุตสาหกรรมกระดาษมีจำนวนโรงงาน 98 โรงงาน เงินลงทุน 3,398 ล้านบาท
แรงงาน 1,851 คน
3. หมวดอุตสาหกรรมอาหาร มีจำนวนโรงงาน 55 โรงงาน เงินลงทุน 1,804 ล้านบาท
แรงงาน 2,597 คน
4. หมวดอุตสาหกรรมเครื่องดัดมีจำนวนโรงงาน 13 โรงงาน เงินลงทุน 7,732 ล้านบาท
แรงงาน 1,627 คน
5. หมวดอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีจำนวนโรงงาน 14 โรงงาน เงินลงทุน 5,249 ล้านบาท
แรงงาน 3,553 คน
6. หมวดอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย มีจำนวนโรงงาน 7 โรงงาน เงินลงทุน 262 ล้านบาท
แรงงาน 1,987 คน
7. หมวดอุตสาหกรรมเครื่องหนัง มีจำนวนโรงงาน 19 โรงงาน เงินลงทุน 2,706 ล้านบาท
แรงงาน 18,307 คน
8. หมวดอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน มีจำนวนโรงงา 29 โรงงาน เงิน
ลงทุน 651 ล้านบาท แรงงาน 1,717 คน
9. หมวดอุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ มีจำนวนโรงงาน 12 โรงงาน
เงินลงทุน 2,041 ล้านบาท แรงงาน 1,711 คน
10. หมวดอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ มีจำนวนโรงงาน 3 โรงงาน เงินลงทุน 64 ล้านบาท
แรงงาน 117 คน
11. หมวดอุตสาหกรรมเคมี มีจำนวนโรงงาน 24 โรงงาน เงินลงทุน 3,949 ล้านบาท
โรงงาน 1,512 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

28

12. หมวดอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและผลิตภัณฑ์ มีจำนวนโรงงาน 6 โรงงาน เงินลงทุน 161 ล้านบาท แรงงาน 54 คน
13. หมวดอุตสาหกรรมยาง มีจำนวนโรงงาน 13 โรงงาน เงินลงทุน 1,229 ล้านบาท แรงงาน 2,347 คน
14. หมวดอุตสาหกรรมพลาสติก มีจำนวนโรงงาน 34 โรงงาน เงินลงทุน 2,005 ล้านบาท แรงงาน 1,296 คน
15. หมวดอุตสาหกรรมโลหะ มีจำนวนโรงงาน 89 โรงงาน เงินลงทุน 2,225 ล้านบาท แรงงาน 2,086 คน
16. หมวดอุตสาหกรรมโลหะ มีจำนวนโรงงาน 10 โรงงาน เงินลงทุน 653 ล้านบาท แรงงาน 618 คน
17. หมวดอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ มีจำนวนโรงงาน 108 โรงงาน เงินลงทุน 3,534 ล้านบาท แรงงาน 4,494 คน
18. หมวดอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล มีจำนวนโรงงาน 86 โรงงาน เงินลงทุน 13,792 ล้านบาท แรงงาน 12,645 คน
19. หมวดอุตสาหกรรมไฟฟ้า มีจำนวนโรงงาน 59 โรงงาน เงินลงทุน 24,134 ล้านบาท แรงงาน 19,329 คน
20. หมวดอุตสาหกรรมขนส่ง มีจำนวนโรงงาน 64 โรงงาน เงินลงทุน 6,643 ล้านบาท แรงงาน 3,722 คน
21. หมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ มีจำนวนโรงงาน 108 โรงงาน เงินลงทุน 30,78 ล้านบาท แรงงาน 5,978 คน

1.7 เขตอุตสาหกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในเขต 2 ของการส่งเสริมการลงทุน การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับภาคเอกชนได้จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 3 แห่ง ได้แก่

1. นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน อำเภอบางปะอิน
2. นิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (ไอเทค) อำเภอบางปะอิน
3. นิคมอุตสาหกรรมรัตนนคร อำเภอนครหลวง

นอกจากนี้ยังมีสวนอุตสาหกรรม 1 แห่ง ได้แก่ สวนอุตสาหกรรมโรจนะ (บริษัท สวนอุตสาหกรรมโรจนะ จำกัด) อำเภอกุทัย และมีเขตประกอบการ อุตสาหกรรม 1 แห่ง ได้แก่ เขตประกอบการอุตสาหกรรม แฟคตอรีแลนด์ อำเภอวังน้อย และสวนอุตสาหกรรมบ้านแพน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

29

1.8 สวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บริษัท สวนอุตสาหกรรมโรจนะ จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ 5 ถนนโรจนะ ตำบลคานหาม อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบริษัทใหญ่ ดำเนินธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ประเภทโครงการเขต/สวนอุตสาหกรรมโรจนะเพื่อขาย พร้อมระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งดำเนินการโดยภาคเอกชน โครงการที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเขตที่ 2 บนเนื้อที่ประมาณ 10,028 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่พัฒนาและกำลังพัฒนาแล้วประมาณ 5,939 ไร่ (แบ่งการพัฒนาเป็น 7 ระยะ) เนื้อที่รอการพัฒนา 4,089 ไร่ (ระยะที่ 8 เริ่มการพัฒนาในปี 2551) ในปัจจุบันมีจำนวนโรงงานที่ตั้งอยู่ในสวนอุตสาหกรรมโรจนะจำนวน 193 โรง และจำนวนพนักงาน 80,474 คน

ประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสวนอุตสาหกรรมโรจนะ

ปี 2531-2532 วันที่ 18 พฤษภาคม 2531 เริ่มจัดตั้งบริษัท ในนาม บริษัท สวนอุตสาหกรรมโรจนะ จำกัด ด้วยทุนจดทะเบียนเริ่มแรก 10 ล้านบาท โดยครอบครัววินิจบุตร และทำการเพิ่มทุนเป็น 70 ล้านบาท มีนักลงทุนจากประเทศญี่ปุ่น คือ บริษัท อิโตมาน เรียล เอสเตท เซลล์ จำกัด (ต่อมา ถูกครอบงำกิจการโดย Sumikin Bussan Kaisha Co., Ltd. ซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท สีมิกิน บุสซัน คอร์ปอเรชั่น จำกัด) ถือหุ้นในสัดส่วนร้อยละ 39 ของทุนจดทะเบียน ดำเนินธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ประเภท โครงการเขต/สวนอุตสาหกรรมพร้อมระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อขาย ซึ่งดำเนินการโดยภาคเอกชน และได้รับการส่งเสริมการลงทุนในกิจการเขตอุตสาหกรรมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เริ่มเปิดโครงการแรกที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 1 ในปี 2532 ด้วยพื้นที่โครงการ 820 ไร่

ปี 2534 บริษัทขยายเขตอุตสาหกรรมในระยะที่ 2 ด้วยเนื้อที่โครงการอีก 605 ไร่

ปี 2537 บริษัทได้ทำการเพิ่มทุนและจดทะเบียน แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2537 และได้รับการส่งเสริมการลงทุนของโครงการสวนอุตสาหกรรมในระยะที่ 3 และ 4 ด้วยเนื้อที่โครงการรวม 1,280 ไร่

ปี 2538 เปิดตัวโครงการสวนอุตสาหกรรม แห่งที่ 2 ที่จังหวัดระยอง ถนนบ้านค่าย-บ้านบึง ระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 ด้วยพื้นที่โครงการรวม 2,080 ไร่

ปี 2539 จัดตั้งบริษัท โรจนะเพาเวอร์ จำกัด เพื่อดำเนินธุรกิจผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามโครงการผู้ผลิตไฟฟ้า รายเล็กของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยมีกำลังการผลิต 122 เมกกะวัตต์ พร้อมทั้งโอนกำลังการผลิต 43 ตันต่อชั่วโมง โดยร่วมทุนกับ Zum Industries Asia Limited (ถูกครอบงำกิจการโดยโคเวนต้า เอ็นเนอร์ยี) และ บริษัท สีมิกิน บุสซัน คอร์ปอเรชั่น จำกัด ในสัดส่วนการถือหุ้นร้อยละ 65, 25 และ 10 ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

30

ปี 2540 จัดตั้งบริษัท โรจนะ อินดัสเทรียล แมเนจเม้นท์ จำกัด ดำเนินธุรกิจด้าน
สาธารณูปโภคจำหน่ายให้แก่ลูกค้าในเขต/สวนอุตสาหกรรมทั้ง 2 แห่ง

ปี 2541 บริษัทมีมติเพิ่มทุนจดทะเบียน จากเดิม 100 ล้านบาท เป็น 600 ล้านบาท เพื่อทำ
การขยายการดำเนินงานเขตอุตสาหกรรมในระยะที่ 5 ด้วยเนื้อที่ 800 ไร่ และจำหน่ายเงินลงทุนใน
โรจนะเพาเวอร์ จำนวนร้อยละ 39 ให้กับผู้ร่วมทุน บริษัท เอ็นเนอร์จี้ บาเดนเวอร์เท็มแบค อาเกีย
แกเซล ชาร์ป จำกัด ซึ่งภายหลังผู้ร่วมทุนเยอรมัน ได้จำหน่ายเงินลงทุนในโรจนะเพาเวอร์ ทั้งหมด
ให้กับ บริษัท กันไซ เพาเวอร์ อินเตอร์ เนชั่นแนล คอร์ปอเรชั่น จำกัด

ปี 2542-2544 โรงงานไฟฟ้าของ โรจนะเพาเวอร์ เปิดดำเนินการผลิตกระแสไฟฟ้าจำหน่าย
ให้ กฟผ. จำนวน 90 เมกกะวัตต์ ส่วนที่เหลือ 30 เมกกะวัตต์ พร้อมทั้งไอน้ำกำลังการผลิต 43 ตันต่อ
ชั่วโมง ให้กับโรงงานในสวนอุตสาหกรรมโรจนะ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและต่อมาได้ทำการเพิ่ม
ทุนอีก 404 ล้านบาท เพื่อขยายกำลังการผลิตไฟฟ้าอีก 44 เมกกะวัตต์

ปี 2545 บริษัทขยายการลงทุนเขตอุตสาหกรรม ระยะที่ 6 จำนวน 700 ไร่ ที่จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เพิ่มสัดส่วนการลงทุนในโรจนะเพาเวอร์ จากเดิม ร้อยละ 26 เป็นร้อยละ 41 โดยซื้อ
หุ้นจากบริษัท โคเวนต้า เอ็นเนอร์ยี และได้เปลี่ยนจากสถานะจากบริษัทร่วม มาเป็นบริษัทย่อย

ปี 2546 บริษัทลงทุนในบริษัท ไทคอน อินดัสเทรียล คอนเน็คชั่น จำกัด (มหาชน) เป็น
เงิน 399 ล้าน แบ่งเป็น หุ้นสามัญ 16.80 ล้านหุ้น หุ้นละ 20 บาท และใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น
สามัญ 4.20 ล้านหน่วย ราคาหน่วยละ 15 บาท โดยมีสัดส่วนการถือหุ้นในไทคอนร้อยละ 22.07
ของจำนวนหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด

ปี 2547 บริษัท ได้ขยายการลงทุนในเขตอุตสาหกรรม ระยะที่ 7 ด้วยเนื้อที่โครงการ 2,550 ไร่
บริษัท โรจนะ อินดัสเทรียล แมเนจเม้นท์ จำกัด ได้ก่อสร้างโรงผลิตน้ำเสร็จและได้ให้บริการ
ในโครงการของสวนอุตสาหกรรมโรจนะ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีกำลังการผลิต 40,000
ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

ปี 2548 บริษัท โรจนะ อินดัสเทรียล แมเนจเม้นท์ จำกัด ได้ขยายการให้บริการด้าน
สาธารณูปโภคแก่ลูกค้าในสวนอุตสาหกรรม ในส่วนของการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม
โดยมีกำลังการผลิตเริ่มแรก 6,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้รับ
ใบรับรองมาตรฐาน ISO 9001:2000 จากบริษัท เอสจีเอส (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งจะเห็นได้ว่าการ
ขยายตัวของสวนอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องจนถึง ณ ปัจจุบันทำให้สภาวะการของชุมชนบริเวณนั้น
มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

ตารางที่ 5 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับ โรงงาน และจำนวนพนักงานในสวนอุตสาหกรรมโรจนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

31

ระยะที่	จำนวนโรงงาน (โรง)	จำนวนพนักงาน (คน)
1	56	27,944
2	34	29,665
3	30	9,723
4	7	2,158
5	34	7,383
6	-	-
7	32	3,601
รวม	193 โรง	80,474 คน

ที่มา : สวนอุตสาหกรรมโรจนะ. 2550 : 2

ตาราง 6 แสดงรายละเอียดโรงงานในสวนอุตสาหกรรมโรจนะ แบ่งตามประเทศที่ลงทุน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

32

ประเทศ	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	ระยะที่ 3	ระยะที่ 4	ระยะที่ 5	ระยะที่ 6	ระยะที่ 7	รวม
ไทย	12	6	4	2	3	-	10	39
เกาหลี	1	1	-	-	1	-	-	3
ญี่ปุ่น	35	24	19	5	27	-	1	111
ไต้หวัน	4	-	-	-	-	-	21	25
มาเลเซีย	-	-	1	-	-	-	-	1
เยอรมัน	-	-	1	-	-	-	-	1
สิงคโปร์	-	-	3	-	-	-	-	3
อเมริกา	2	-	-	-	1	-	-	3
อังกฤษ	1	-	-	-	-	-	-	1
อินเดีย	1	-	-	-	-	-	-	1
อินโดนีเซีย	-	2	-	-	2	-	-	4
ฮ่องกง	-	1	-	-	-	-	-	1
รวม	56	34	28	7	34	0	32	193

ที่มา : สวนอุตสาหกรรมโรจนะ. 2550 : 3

1.9 ปัญหา/ผลกระทบจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

1. ปัญหาทางสิ่งแวดล้อม
  - 1.1 คุณภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง
  - 1.2 สภาพน้ำที่เปลี่ยนแปลง
  - 1.3 คุณภาพทางห่วงโซ่อาหาร
  - 1.4 ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง
  - 1.5 โรคที่เกิดจากระบบทางเดินหายใจ
  - 1.6 สังคม/เศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงไป
  - 1.7 คดีความเพิ่มขึ้น
  - 1.8 การเห็นแก่ตัวของประชาชนเพิ่มขึ้น
  - 1.9 การร่วมมือในสังคมลดลง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

333

1.10 ความสามัคคีในหมู่คณะลดลง

2. คุณภาพชีวิต

2.1 ความหมายคุณภาพชีวิต

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543 : 56) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือ ทุกคนหรือทุกประเทศอาจจะกำหนดมาตรฐานต่างๆ กันไปตามความต้องการ และความ ต้องการคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาและกาลเทศะนิพนธ์ กันธเสวี (2537 : 10) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ระดับสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ตามองค์ประกอบของชีวิต อันได้แก่ ทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางความคิดและจิตใจ

ชัยนาท จิตวัฒน์ (2539 : 45) กล่าวถึงคุณภาพของชีวิตว่า หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ ที่ดี มีอุปการะและเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในของแต่ละหน่วยชีวิตและระหว่างสิ่งมีชีวิตกับ สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้จากรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2539 ของศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนา ชนบทกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (วิไลลักษณ์ ตั้งเจริญ 2544 : 29) กล่าวถึงคุณภาพ ชีวิตว่าเป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ใน สังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตในระดับที่ เหมาะสมของมนุษย์ ตามสภาพความจำเป็นพื้นฐานในสังคม ซึ่งสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและความคิดอย่างเพียงพอ จนก่อให้เกิดความสุขตลอดทั้งการมีสุขภาพทาง ร่างกายและจิตใจที่ดี

2.2 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (2532 : 19) กล่าวถึง ความสำคัญของคุณภาพ ชีวิตว่า คุณภาพชีวิตที่ดีนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นจุดหมายปลายทางของบุคคล ชุมชนและ ประเทศชาติโดยส่วนรวม ประเทศใดหากประชากรในชาติโดยส่วนรวมด้อยคุณภาพ แม้ว่าประเทศนั้น จะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใด ก็ไม่อาจทำให้ประเทศชาตินั้นเจริญและพัฒนาให้ทัน หรือเท่าเทียมกับประเทศที่มีประชากรที่มีคุณภาพได้ คุณภาพของประชากรจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ และชี้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศใดจะเจริญก้าวหน้ากว่าอีกประเทศ ดังเช่น ประเทศญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สภาพบ้านเมืองได้รับผลของสงคราม แต่ด้วยการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพของประชากรญี่ปุ่น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา จึงทำให้ประเทศญี่ปุ่นยก ฐานะเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมได้อย่างรวดเร็ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

34

ดังนั้น จะเห็นว่าคุณภาพชีวิตมีความสำคัญต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ทุกคนจึงควรรู้จักและเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตให้ถูกต้องและช่วยกันพัฒนา ปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพที่ดีร่วมกันได้ในที่สุด

2.3 ประเภทของคุณภาพชีวิต

กุหลาบ รัตนสังขธรรม (2535 : 10) ระบุว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่อยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ ซึ่งรวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมด โดยสามารถแสดงมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิต ไว้ดังนี้

1. ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลจะต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อันเป็นผลตอบสนองมาจากปัจจัยพื้นฐานๆ
2. ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาวะจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตตนเองครอบครัว และสังคมสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยในชีวิตๆ
3. ทางด้านสังคม คือ บุคคลสามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข
4. ทางด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ บุคคลมีโอกาสนในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน
5. ทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ สภาวะแวดล้อมของบุคคลต้องมีสภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์สะอาดและเป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในด้านน้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการคมนาคมที่สะดวก

2.4 สิ่งบ่งชี้คุณภาพชีวิต

จากเอกสารเผยแพร่โครงการปรัณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยานันท์ (2539 : 15) ได้กำหนดไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพซึ่งมีชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการและบุคคลนั้นสามารถปรับตัวและแก้ไขได้สำหรับดำเนินชีวิตไปอย่างสงบตามอัตภาพ และได้กำหนดสิ่งชี้วัดคุณภาพชีวิตไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. สิ่งชี้บ่งคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย เช่น
  - 1.1 อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย
  - 1.2 สุขภาพอนามัย
  - 1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัว
  - 1.4 สิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

35

- 1.5 ภาวะแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ เสียง
- 1.6 มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต เช่น รายได้ ฯลฯ
- 1.7 มีการคมนาคมที่สะดวก
- 1.8 มีโอกาสได้รับการศึกษาและการประกอบอาชีพเท่าเทียมกัน
- 1.9 มีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน
2. สิ่งซึ่งบ่งบอกคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ เช่น
  - 2.1 การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพประโยชน์
  - 2.2 การแสดงออกทางอารมณ์เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชน
  - 2.3 ความรักในหมู่คณะ
3. สิ่งซึ่งบ่งบอกคุณภาพชีวิตด้านความคิด จิตใจ เช่น
  - 3.1 ความมีระเบียบ วินัย
  - 3.2 ค่านิยมทางวัฒนธรรม
  - 3.3 มีความรู้ สติปัญญา ความสามารถป้องกันและแก้ไขทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน
  - 3.4 การสร้างความสำเร็จ และการมีเป้าหมายชีวิตที่เหมาะสม
  - 3.5 มีความซื่อสัตย์ สุจริต
  - 3.6 มีความเอื้ออารีต่อกัน
  - 3.7 มีความกตัญญู เสียสละ และจงรักภักดี
  - 3.8 มีความศรัทธาในศาสนา
  - 3.9 ละเว้นอบายมุข

กุหลาบ รัตนสังฆธรรม (2535 : 10) ระบุว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่อยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ ซึ่งรวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมด โดยสามารถแสดงมิติต่างๆของคุณภาพชีวิต ไว้ดังนี้

1. สิ่งซึ่งบ่งคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย คือ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน การอ้อมทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและในการประกอบอาชีพ
2. สิ่งซึ่งบ่งคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ คือ การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพประโยชน์ ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรักและความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ
3. สิ่งซึ่งบ่งคุณภาพชีวิตทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาดและเป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในด้านน้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

36

ดำรงชีวิต และการคมนาคมที่สะดวก

4. สิ่งซึ่งบ่งคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน การปกครองที่ใช้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านรายได้ และทางสังคม ความร่วมมือร่วมใจในชุมชน ความเป็นระเบียบวินัย มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา

5. สิ่งซึ่งบ่งคุณภาพชีวิตด้านความคิด คือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชน การศึกษา วิชาชีพ ความสามารถในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆของตนเอง ครอบครัวและชุมชน การเป็นที่ยอมรับของชุมชน การสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตนเองและการมีเป้าหมาย ในชีวิตที่เหมาะสม

6. สิ่งซึ่งบ่งคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คือ การมีคุณธรรมในส่วนตัวและในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละและการละเว้นจากอบายมุข

อัจฉรา นวจินดา (2535 : 23-25, อ้างถึงใน สว่าง จันทุมมี. 2544 : 23-24) ระบุว่า คุณภาพชีวิตของบุคคลคือ ความพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเพียงพอให้เกิดความมีความสุขและจิตใจที่ดี ดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงประกอบด้วย

1. ความรู้สึกพอใจของบุคคล เพื่อให้คุณภาพชีวิตมีวินัยที่เป็นบวกต่อการดำเนินชีวิตในแนวทางที่บุคคลบังเกิดสมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ

2. การมีศักยภาพและสุขภาพจิตใจดีเพราะชีวิตของมนุษย์ประกอบด้วย “ร่างกาย” และ “จิตใจ” เมื่อ “สุขภาพกาย” และ “สุขภาพใจ” ดี สุขภาพชีวิตก็ดีด้วย

3. การได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ร่างกายและจิตใจต้องการเป็นการแสดงให้เห็นว่าวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลว่า ต้องพัฒนาไปตาม “ความต้องการ” ของชีวิตซึ่งแตกต่างกันตามสภาพและบทบาทของบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเป็นกรอบในการกำหนดวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและจิตใจของบุคคลทางอ้อม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตจะมีนัยเป็นบวกทางสังคม

ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลของการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความเข้าใจคุณภาพชีวิตเพียง 17 ตัวชี้วัด คือ รายได้ ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ สุขภาพอนามัย อุปกรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

37

เครื่องใช้ภายในบ้าน การสาธารณสุข โภค อาหาร การศึกษามีคุณธรรม ความสัมพันธ์ทางสังคม มีที่ทำกิน การประหยัดไม่เป็นหนี้ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการพักผ่อนหย่อนใจ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่ประชาชนพอใจมากที่สุด คือ ชีวิตในครอบครัวและ 'ไม่เป็นหนี้สิน' รองลงมา คือ รายได้ ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ สุขภาพอนามัย น้อยที่สุด คือ การศึกษา อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ และที่ทำกิน

ชุดิมา เลาหวิจิตรจันทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิต นักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรุงเทพฯ ผลของการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง จากองค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต 9 ด้าน คือ สุขภาพดี มีที่อยู่อาศัย การศึกษาถ้วนทั่ว ครอบครัวมีสุข รายได้ดี ใช้เวลาว่างและกิจกรรมนันทนาการ อยากร่วมพัฒนา พาสู่คุณธรรม รักษาสิ่งแวดล้อม

2.5 วิธีการวัดคุณภาพชีวิต

ดัชนีชี้วัด และการประเมินคุณภาพชีวิตมีหลายหน่วยงานได้สร้างดัชนีวัดคุณภาพชีวิตไว้แตกต่างกัน ดังนี้

คณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (ESCAP) ได้กำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต ดังนี้

1. เศรษฐกิจและการกระจายรายได้
2. การเรียนรู้ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต
3. ชีวิตการทำงาน

กลุ่มประเทศความร่วมมือพัฒนาการทางเศรษฐกิจยุโรป (OECD) ได้กำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต ดังนี้

1. การมีงานทำ และคุณภาพชีวิตการทำงาน
2. ความสามารถของบุคคลในการควบคุมสินค้าและบริการ
3. การเรียนรู้ของบุคคล

องค์การสหประชาชาติ กำหนดดัชนีชี้วัดการพัฒนามนุษย์ ดังนี้

1. อายุขัยเฉลี่ยของประชากร
2. อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่
3. จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่ประชากรได้รับการศึกษา
4. ดัชนีการรู้หนังสือ
5. ดัชนีการได้รับการศึกษา
6. ความสำเร็จในการรับการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

38

7. รายได้ประชาชาติโดยรวม

ส่วนประเทศไทยมีการศึกษาทดลองกำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตตั้งแต่ พ.ศ. 2525 ซึ่งจะมีการกำหนดความจำเป็นพื้นฐาน (basic minimum need หรือ BMN) เพราะการดำรงชีวิตจะดีหรือไม่ดีนั้นต้องอาศัยเครื่องชี้วัด โดยมีเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งหมายถึง ความจำเป็นขั้นต่ำสุด ที่ทุกคนในชุมชนควรมี หรือควรจะเป็นในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้มีชีวิตที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตามสมควร

การนำเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน มาเป็นเครื่องมือในการวัด เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัวและชุมชนว่า บรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็น พื้นฐานแล้วหรือไม่ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานับตั้งแต่การกำหนดปัญหาตามต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูล ที่มีอยู่เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น

วิไลลักษณ์ ตั้งเจริญ (2544 : 36-37) ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน จะประกอบด้วย 9 หมวด 37 ดัชนีชี้วัด ดังนี้ แสดงดัชนีชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานสำหรับคุณภาพชีวิตที่ดี

หมวดที่ 1 อาหารดี (ประชาชนได้กินอาหารที่ถูกลักษณะและเพียงพอกับความ ต้องการของร่างกาย)

1. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 3,000 กรัม ขึ้นไป
2. เด็ก 0-5 ปี ไม่ขาดสารอาหาร
3. เด็ก 6-14 ปี ได้รับสารอาหารครบ
4. ครัวเรือนไม่กินอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ดิบหรือสุกๆ ดิบๆ
5. ครัวเรือนกินอาหารที่มีฉลาก อย.

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม)

6. ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยคงทน 5 ปี
7. ครัวเรือนจัดบ้านถูกลักษณะ
8. ครัวเรือนมีและใช้ส้วมถูกลักษณะ
9. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดดื่มเพียงพอ (5 ลิตร/คน/วัน)
10. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากสิ่งรำคาญ ที่เป็นอันตราย

หมวดที่ 3 การศึกษาอนามัยถ้วนทั่ว (ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต)

11. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอดมีการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนครบตามกำหนด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

39

12. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอดและดูแลหลังคลอด
13. เด็กต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบตามเกณฑ์อายุ
14. เด็กประถมศึกษาได้รับวัคซีนครบ
15. คริวเรือนมีความรู้เรื่องโรคเอดส์
16. คริวเรือนรู้จักวิธีป้องกันโรคเอดส์
17. เด็ก 3-6 ปีทุกคน ได้รับการเลี้ยงดูถูกต้อง และเตรียมพร้อมก่อนวัยเรียน
18. เด็กวัยประถมศึกษาได้เข้าเรียนภาคบังคับ
19. เด็กจบภาคบังคับได้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษา
20. เด็กไม่ได้เรียนต่อ ได้รับการฝึกอาชีพ

21. คริวเรือนได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

22. คนอายุ 14-50 ปี อ่านออกเขียนได้

หมวดที่ 4 ครอบครัวปลอดภัย (ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน)

23. คริวเรือนปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

24. คริวเรือนปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

หมวดที่ 5 รายได้ดี (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต)

25. คริวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ 15,000 บาทต่อปี

หมวดที่ 6 มีลูกไม่มาก (ครอบครัวสามารถควบคุมช่วงเวลา และจำนวนของการมีลูกได้ตามต้องการ)

26. คู่สมรสใช้บริการคุมกำเนิด

27. คู่สมรสมีลูกไม่เกิน 2 คน

หมวดที่ 7 อยากร่วมพัฒนา (ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และการกำหนดชีวิตของตนเองและชุมชน)

28. คริวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 กลุ่ม

29. คนไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความบริสุทธิ์ใจ

30. คริวเรือนร่วมรักษาสาธารณสมบัติและกิจกรรมการพัฒนา

หมวดที่ 8 พาสู่คุณธรรม (ประชาชนมีการพัฒนาจิตใจของตนเองได้ดีขึ้น)

31. คริวเรือนปฏิบัติศาสนกิจสม่ำเสมอ

32. คนในคริวเรือนไม่ติดสุรา

33. คนในคริวเรือนไม่ติดบุหรี่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

40

34. คริวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น
35. คนอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือนหรือชุมชนหรือ สถาบันอื่นๆ หมวดที่ 9 บำรุงสิ่งแวดล้อม (ประชาชนมีจิตสำนึก และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
36. คริวเรือนได้ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
37. คริวเรือนได้ร่วมป้องกันสิ่งแวดล้อม

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็น

ธอร์สโตน (2540:77) กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นผลรวมทั้งหมดของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น ความกลัวต่อบางสิ่งบางอย่าง การแสดงออกทางด้านคำพูดเป็นความคิดเห็นและความคิดเห็นนี้เป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติดังนั้นถ้าอยากวัดทัศนคติเราก็ทำได้โดยวัดความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

เบสท์ (2540:169) กล่าวว่า ความคิดเห็น คือ การแสดงทางด้านความรู้ความเชื่อและความรู้สึกของแต่ละบุคคลโดยการพูด

วิธีวัดความคิดเห็น

การใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวของลิเคอร์ท์ ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนน ขึ้นอยู่กับใจความว่าจะปฏิฐาน (Positive) หรือ นิเสธ (Negative)

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531: 3) ได้เขียนในเอกสารบรรยายของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง การวัดทัศนคติกล่าวถึง การสร้างมาตรวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นมีอยู่ด้วยกันหลายวิธีแต่วิธีที่แพร่หลายมี 4 วิธี คือ

1. วิธีของธอร์สโตน (Thurston's Scale) เป็นวิธีสร้างมาตรวัดออกเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบกับตำแหน่งของความคิดเห็นทัศนคติไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น Scale ที่มีช่วงห่างกัน (Equal-Appearing Intervals)
2. วิธีกัตต์แมน (Guttman's Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับข้อความทัศนคติสูงต่ำแบบเปรียบเทียบกันและกันได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้และแสดงถึงการสะสมของข้อแสดงความคิดเห็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

41

3. วิธีจำแนกแบบ S-D Scale (Semantic Differential Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม (bipolar adjective) เช่น ดี-เลว ชื่น-ชี้เกียด เป็นต้น

4. วิธีวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) เป็นวิธีสร้างมาตรวัดทัศนคติที่นิยมแพร่หลาย เพราะเป็นวิธีการสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทางขึ้นชอบหรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความขึ้นชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก 5 หรือ 4 คำตอบ และให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1 หรือ +2,+1,0,-1,-2 ตามลำดับการให้คะแนน Positive หรือทาง Negative

ในที่นี้จะทำการวัดความคิดเห็นโดยวิธีลิเคิร์ต (Likert's Scale) เพราะเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก และนิยมกันทั่วไป

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของวาโก (Vago,1980:33-62) ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสามารถจำแนกและแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary theory) เป็นแนวความคิดที่ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีวภาพของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) โดยนักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีวิวัฒนาการเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งในลักษณะที่มีการพัฒนาและก้าวหน้ากว่าขั้นที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีรูปแบบเรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น และมีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ ตัวอย่างของนักสังคมวิทยาที่สร้างทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยใช้แนวความคิดวิวัฒนาการมีดังนี้

ออกุสต์ กองต์ (Auguste Comte) เสนอว่า สังคมมนุษย์มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ (Knowledge) ผ่าน 3 ขั้นตอน ตามลำดับ คือ จากขั้นเทววิทยา (Theological stage) ไปสู่ขั้นอภิปรัชญา (Metaphysical stage) และไปสู่ขั้นวิทยาศาสตร์ (Positivistic stage)

ลิวอิส เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan) เสนอว่า สังคมจะมีขั้นของการพัฒนา 3 ขั้นคือ จากสังคมคนป่า (Savage) ไปสู่สังคมอนารยชน (Barbarian) และไปสู่สังคมอารยธรรม (Civilized) เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) เสนอว่า วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์เป็นแบบสายเดียว (Unilinear) ที่ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลมีจุดกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกันด้วยและมารวมตัวกันด้วยกระบวนการสังเคราะห์ (Synthesis) ทำให้เกิดพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นและซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาของสังคมจะมีวิวัฒนาการเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์ที่มี

ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ ได้เป็นอย่างดีจะมีชีวิตอยู่รอดตลอดไป และนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้นต่อไป

2. ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict theory) เป็นแนวความคิดที่มีข้อสมมุติฐานที่ว่า พฤติกรรมของสังคมสามารถเข้าใจได้จากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และบุคคลต่าง ๆ เพราะการแข่งขันกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีค่าและหายาก มีนักสังคมวิทยาหลายท่านที่ใช้ทฤษฎีความขัดแย้งอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

3.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของทุก ๆ สังคม จะมีขั้นตอนของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้น โดยแต่ละขั้นจะมีวิธีการผลิต (Mode of Production) ที่เกิดจากความสัมพันธ์ของ อำนาจของการผลิต (Forces of production) ซึ่งได้แก่ การจัดการด้านแรงงาน ที่ดิน ทุน และเทคโนโลยี กับ ความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต (Social relation of production) ซึ่งได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิต และคนงานที่ทำหน้าที่ผลิต แต่ในระบบการผลิตแต่ละระบบจะมีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้งานในการผลิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่เป็น โครงสร้างส่วนล่างของสังคม (Substructure) และเมื่อโครงสร้างส่วนล่างมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทำให้เกิดการผันแปรและเปลี่ยนแปลงต่อ โครงสร้างส่วนบนของสังคม (Superstructure) ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาล ครอบครัว การศึกษา ศาสนา และรวมถึงค่านิยม ทัศนคติ และบรรทัดฐานของสังคม ลำดับขั้นของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของมาร์กซ์ มีดังนี้

1. ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิม (Primitive communism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของเผ่า (Tribal ownership) ต่อมาเผ่าต่าง ๆ ได้รวมตัวกันเป็นเมืองและรัฐ ทำให้กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเปลี่ยนไปเป็นของรัฐแทน

2. ขั้นสังคมแบบโบราณ (Ancient communal) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ (State ownership) สมาชิกในสังคมได้รับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งได้แก่ เครื่องใช้ส่วนตัว และทาส ดังนั้นทาส (Slavery) จึงเป็นกำลังสำคัญในการระบบการผลิตทั้งหมด และต่อมาระบบการผลิตได้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของทาสและทาส

3. ขั้นสังคมแบบศักดินา (Feudalism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของขุนนาง คือที่ดิน โดยมีทาสเป็นแรงงานในการผลิต

4. ขั้นสังคมแบบทุนนิยม (Capitalism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของนายทุน คือที่ดิน ทุน แรงงาน และเครื่องจักร โดยมีผู้ใช้งานเป็นผู้ผลิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

43

5. **ขั้นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (Communism)** กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของทุกคน ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่มีใครเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

ตามแนวความคิดของมาร์กซ์ ลำดับขั้นของการนำไปสู่การปฏิวัติของชนชั้นล่างของสังคมนั้นเกิดจาก กระบวนการดังต่อไปนี้

1. มีความต้องการในการผลิต
2. เกิดการแบ่งแยกแรงงาน
3. มีการสะสมและพัฒนาทรัพย์สินส่วนบุคคล
4. ความไม่เท่าเทียมทางสังคมนี้น่ามากขึ้น
5. เกิดการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม
6. เกิดตัวแทนทางการเมืองเพื่อทำการรักษาผลประโยชน์ของแต่ละชนชั้น
7. เกิดการปฏิวัติ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นตามแนวความคิดของมาร์กซ์ เป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม โดยใช้แนวความคิดวิชาวิธี (Dialectical) ที่เริ่มจาก การกระทำ (Thesis) ซึ่งเป็นสาเหตุของ การเปลี่ยนแปลงการกระทำ (Antithesis) และเกิดการกระทำแบบใหม่ (Synthesis) ตามมา

ลีวอิส เอ. โคเซอร์ (Lewis A. Coser) เป็นนักทฤษฎีความขัดแย้ง ที่มองว่า ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านบวกและด้านลบและอธิบายว่าความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมไม่มีกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีความสมานสามัคคีอย่างสมบูรณ์เพราะความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของสถานะหนึ่งของมนุษย์ทั้งในความเกลียดและความรักต่างก็มีความขัดแย้งทั้งสิ้นความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้เพราะในกลุ่มมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน โคเซอร์มีความเห็นว่าความขัดแย้งเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถทำให้สังคมนั้นเปลี่ยนชีวิตความเป็นอยู่จากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งได้เพราะหากสมาชิกในสังคมนั้นเกิดความไม่พึงพอใจต่อสังคมที่เขาอยู่ เขาจะพยายามทำการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์นั้นๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายของเขาได้นอกจากนี้โคเซอร์ยังเสนอว่าความขัดแย้งยังสามารถทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มลดความเป็นปรปักษ์พัฒนาความซับซ้อนของโครงสร้างกลุ่มในด้านความขัดแย้งและร่วมมือ และสร้างความแปลกแยกกับกลุ่มต่างๆ เป็นต้น

ราล์ฟ ดาห์เรนดอร์ฟ (Ralf Dahrendorf) เป็นนักสังคมนิยมชาวเยอรมัน ที่ปฏิเสธแนวความคิดของมาร์กซ์ ที่ว่า ชนชั้นในสังคมนั้นเกิดจากปัจจัยการผลิต และเสนอว่า ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมนั้นเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของสิทธิอำนาจ (Authority) กลุ่มที่เกิดขึ้นภายในสังคมนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภทคือ กลุ่มที่มีสิทธิอำนาจกับกลุ่มที่ไม่มีสิทธิอำนาจ สังคมนั้นจึงเกิดกลุ่มแบบไม่สมบูรณ์ (Quasi-groups) ของทั้งสองฝ่ายที่ต่างก็มีผลประโยชน์แอบแฝง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

(Latent interest) อยู่เบื้องหลัง ดังนั้นแต่ละฝ่ายจึงต้องพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนเองไว้ โดยมีผู้นำทำหน้าที่ในการเจรจาเพื่อปรองดองผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระดับของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะรุนแรงมากหรือรุนแรงน้อยนั้นขึ้นอยู่กับการจัดการและการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มที่รอบงำและเสนอความคิดว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลมาจากความกดดันจากภายนอกโดยสังคมอื่นๆและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมสามารถควบคุมได้ด้วยการประนีประนอมตามแนวความคิดของคาร์ทเร็นคอร์ดความขัดแย้งสามารถทำให้โครงสร้างมีการเปลี่ยนแปลงได้ประเภทของการเปลี่ยนแปลงความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงและขนาดของการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลง เช่น อำนาจของกลุ่ม ความกดดันของกลุ่ม

ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional theory) แนวความคิดในการพัฒนาทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่เป็นผลมาจากการนำเอาแนวความคิดทางด้านชีววิทยามาใช้ โดยอุปมาว่าโครงสร้างของสังคมเป็นเสมือนร่างกายที่ประกอบไปด้วยเซลล์ต่างๆ และมองว่าหน้าที่ของสังคมก็คือ การทำหน้าที่ของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยแต่ละส่วนจะช่วยเหลือและเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ระบบทั้งระบบมีชีวิตดำรงอยู่ได้

โรเบิร์ต เค. เมอร์ตัน (Robert K. Merton) ได้จำแนกหน้าที่ทางสังคมเป็น 2 ประเภทคือหน้าที่หลัก (Manifest) หน้าที่รอง (Latent) หน้าที่ที่ไม่พึงปรารถนา (Dysfunctional) หน้าที่ของบางโครงสร้างของสังคมอาจมีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันคนบางส่วนอาจได้รับประโยชน์เพียงน้อยนิดหรืออาจไม่ได้รับประโยชน์เลย ซึ่งรวมไปถึงอาจจะมีคนบางกลุ่มหรือบางส่วนของสังคมได้รับผลเสียจากทำงานของโครงสร้างของสังคมนั้นก็ได้

อีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) มีแนวความคิดว่าหน้าที่ของสังคมคือ ส่วนที่สนับสนุนให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เอ.อาร์ แรดคลิฟฟ์ บราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown) กับ โบรนิสลอฟ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) ที่มองว่าหน้าที่ทางสังคมเป็นส่วนสนับสนุนให้โครงสร้างสังคมคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะสังคมมีกระบวนการทางสังคมที่ทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี เป็นต้น

ทาลคอตต์ พาร์สัน (Talcott Parsons) มีแนวความคิดว่า สังคมเป็นระบบหนึ่งที่มีส่วนต่างๆ (Part) มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ที่คงที่ของแต่ละส่วนจะเป็นปัจจัยทำให้ระบบสังคมเกิดความสมดุล (Equilibrium) ส่วนในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พาร์สันเสนอว่า เกิดจากความสมดุลถูกทำลายลง เพราะองค์ประกอบของสังคมคือ บุคลิกภาพ (Personality) อินทรีย์ (Organism) และวัฒนธรรม (Culture) เกิดความแตกกร้าว โดยมีสาเหตุมาจากทั้งสาเหตุภายนอกระบบสังคม เช่น การเกิดสงคราม การแพร่กระจายของวัฒนธรรม เป็นต้น และ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

45

สาเหตุจากภายในระบบสังคม ที่เกิดจากความตึงเครียด (Strain) เพราะความสัมพันธ์ของโครงสร้างบางหน่วย (Unit) หรือหลาย ๆ หน่วย ทำงานไม่ประสานกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจะเป็นสาเหตุทำให้ส่วนอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นเฉพาะส่วนใดหนึ่งหรืออาจเกิดขึ้นทั้งระบบก็ได้ พาร์สันเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึง ความเชื่อ บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม คือ ตัวยึดเหนี่ยวให้สังคมมีการรวมตัวเข้าด้วยกันและเป็นตัวต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโดยสรุปแล้ว แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ มีลักษณะดังนี้

1. ในการศึกษาและการวิเคราะห์สังคมต้องมองว่า สังคมทั้งหมดเป็นระบบหนึ่งทีแต่ละส่วนจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
2. ความสัมพันธ์คือสิ่งที่สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล
3. ระบบสังคมเป็นการเคลื่อนไหวเข้าสู่ความสมดุล การปรับความสมดุลของระบบจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในระบบตามไปด้วยความต่อเนื่องของกระบวนการของข่าวสารจากภายในและภายนอก นอกจากนี้ทฤษฎีระบบยังมองว่า ความขัดแย้ง ความตึงเครียดและความไม่สงบสุขภายในสังคมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีระบบก็มีข้อจำกัดในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากในการวิเคราะห์ตามทฤษฎีระบบเป็นการศึกษาเฉพาะเรื่อง จึงทำให้ไม่สามารถศึกษาความสัมพันธ์กับระบบอื่นได้อย่างลึกซึ้ง
4. ทฤษฎีจิตวิทยา-สังคม (Social-Psychological theory) จากแนวความคิดด้านจิตวิทยา-สังคมเสนอว่าการพัฒนาทางสังคมเกิดจากการทำงานของปัจจัยทางด้านจิตวิทยาที่เป็นแรงขับให้ประชาชนมีการกระทำ มีความกระตือรือร้น มีการประดิษฐ์ มีการค้นพบ มีการสร้างสรรค์ มีการแข่งขัน มีการก่อสร้าง และพัฒนาสิ่งต่างภายในสังคม นักสังคมวิทยาที่ใช้ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีดังนี้

แมก เวเบอร์ (Max Weber) เป็นนักสังคมวิทยาคนแรกที่ใช้หลักจิตวิทยามาใช้ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และในผลงานที่ชื่อว่า The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism เสนอว่า การพัฒนาของในสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ตามลัทธิทุนนิยม มีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านจิตวิทยา ที่เกิดขึ้นหลังสมัยศตวรรษที่ 16 เมื่อในยุโรปตะวันตกมีการแพร่กระจายคำสอนของศาสนาคริสต์ ลัทธิโปรเตสแตนต์ (Protestant ethic) ที่สอนให้ศาสนิกชนเกิดจิตวิญญาณแบบทุนนิยม (Spirit of capitalism) เป็นนักแสวงหาสิ่งใหม่ มุ่งสู่ความสำเร็จเพื่อให้เกิดการยอมรับ ทำงานหนักเพื่อสะสมความร่ำรวย เก็บออมเพื่อนำไปใช้ในการลงทุน สร้างกำไรอย่างต่อเนื่อง เวเบอร์ยังเสนอว่า การพัฒนาของจิตวิญญาณแบบทุนนิยมทำให้เกิดลัทธิความมีเหตุผล (Rationalism) ซึ่งภายใต้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

46

สังคมที่ใช้ความมีเหตุผลจะทำให้บุคคลมีความน่าเชื่อถือ เชื่อสัจย์ สุจริต ยอมรับสิ่งใหม่และสามารถเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ เวเบอร์เชื่อว่า อิทธิพลของความคิด ความเชื่อ และบุคลิกภาพของคนในสังคมภายใต้สภาวะดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามมา

อีวีเรทท์ อี เฮเกน (Everett E.Hagen) มีแนวความคิดสอดคล้องกับเวเบอร์ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีการเริ่มต้นมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และเสนอว่า การเปลี่ยนจากสังคมดั้งเดิม (Traditional) ไปสู่สังคมสมัยใหม่ (Modern) จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบุคลิกภาพของบุคคล (Personality) โดยเสนอว่า บุคลิกภาพของคนในสังคมดั้งเดิมมีลักษณะตายตัวที่ถูกกำหนดโดยกลุ่มสังคม เป็นบุคลิกของคนที่ต้องมีการตั้งการด้วยบังคับบัญชา ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และไม่มีการประดิษฐ์คิดค้น เพราะคนเหล่านั้นมองโลกยถากรรมมากกว่าที่จะมองโลกแบบวิเคราะห์ และต้องการควบคุมให้เป็นไปตามที่คิด ซึ่งเป็นผลทำให้สังคมแบบดั้งเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ส่วนในสังคมสมัยใหม่เฮเกนเสนอว่า บุคลิกภาพของคนที่มีความสร้างสรรค์อยากรู้ อยากเห็น และเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ มองโลกที่อยู่รอบตัวเขาอย่างมีเหตุผล บุคลิกภาพของคนในสังคมสมัยใหม่จึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตามเฮเกน ได้เสนอว่า บุคลิกของคนในสังคมดั้งเดิมสามารถที่จะเปลี่ยนไปสู่บุคลิกของในสังคมสมัยใหม่ได้โดยใช้วิธีการถอดถอนสถานภาพ (Status withdrawal) ด้วยการนำเอาปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจจากสังคมสมัยใหม่เข้าไปแทรกหรือแทนที่ในสังคมดั้งเดิม และยังสามารถเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมอาจทำได้จากเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของคนในสังคม โดยเริ่มจากการพัฒนาบุคลิกภาพตั้งแต่วัยเด็ก

เดวิด ซี แม็กคลีแลนด์ (David C. McClelland) มีแนวความคิดเหมือนกับเฮเกนที่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ แต่แนวความคิดของแม็ก-คลีแลนด์เน้นศึกษาที่ตัวแปรด้านแรงจูงใจในความสำเร็จ (Achievement motivation) ซึ่งหมายถึง ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคล และเสนอแนวความคิดว่า ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของสังคมในอดีตและปัจจุบันเป็นผลมาจากแรงจูงใจในความสำเร็จของบุคคล หากคนในสังคมมีแรงจูงใจในความสำเร็จมากการพัฒนาทางเศรษฐกิจก็จะมีความสำเร็จก้าวหน้าตามไปด้วย และเสนอวิธีการสร้างแรงจูงใจในความสำเร็จด้วยการเรียนรู้ (Learning) โดยสร้างแรงกระตุ้นทั้งภายในและภายนอก ดังนั้นในการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ก สังคมควรมีการปูพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในความสำเร็จของบุคคล ด้วยการใช้ปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. แบบอย่างของความสำเร็จจากผู้ปกครอง
2. การสร้างความอบอุ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

47

3. การให้กำลังใจและแรงเสริม

4. หลีกเลี่ยงการครอบงำและใช้อำนาจของบิดา

3.4 แนวคิดและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจโลก

ตามความเห็นของ ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker) ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

7 ประการในโลกปัจจุบันได้แก่

1. ระบบสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบันมีความอ่อนไหวสูง

2. เศรษฐกิจที่อาศัยวัตถุดิบเป็นปัจจัยหลักที่กำลังตกต่ำในขณะที่เศรษฐกิจ

3. อุตสาหกรรมกำลังเฟื่องฟู

4. เกิดการแยกส่วนระหว่างปัจจัยการผลิตดั้งเดิมกับผลิตผลทางอุตสาหกรรม

5. ในอดีตการลงทุนมักจะเกิดขึ้นตามหลังการค้า ปัจจุบันนักลงทุนสามารถนำปัจจัยการผลิตไปไว้ที่ไหนก็ได้

6. ในปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศเป็นเรื่องของการเป็นปรปักษ์ ที่ต่างฝ่ายต่างพยายามทำลายสมรรถนะ ในการต่อสู้แข่งขันของอีกฝ่ายหนึ่ง

7. ปัจจุบันบริษัทข้ามชาติต้องการหาส่วนแบ่งตลาด ให้ได้สัดส่วนที่มากที่สุด และการค้าขายในตลาดโลก มักจะคู่ที่ผลตอบแทนของการลงทุนในระยะยาว การจัดการกลายเป็นปัจจัยชี้ขาดของการผลิต ไม่ใช่ปัจจัยการผลิตแบบเก่าคือ ที่ดิน แรงงาน และเงินทุนอีกต่อไป (Knowledge is power)

3.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of Life)

ศิริ ฮามสุโตร์ (2543 : 56) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือ ทุกคนหรือทุกประเทศอาจจะกำหนดมาตรฐานต่างๆ กันไปตามความต้องการ และความ ต้องการคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลง ไปได้ตามกาลเวลาและกาลเทศะ

คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมสังคม ตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ดีตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ คุณภาพชีวิตแบ่งเป็น 3 ประการ คือ

1. ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลจะต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อันเป็นผลตอบสนองมาจากปัจจัยพื้นฐานๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

48

2. ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาวะจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตตนเองครบถ้วน และสังคมสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยในชีวิต

3. ทางด้านสังคม คือ บุคคลสามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุขฯ (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543 : 57)

ดิน (2528 : 98) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึก มีคุณค่าในตนเอง ภาวะสุขภาพที่ดี การปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ความสุขสบายทางกายและใจ ชีวิตที่มีความหมายและมีคุณค่า และภาระหน้าที่ของบุคคล

เกษม จันทรแก้ว (2540 : 28-29) คุณภาพชีวิต (Quality of life) ในแง่ของสิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึง การศึกษาความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางการศึกษา อนามัย และเศรษฐกิจ ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และวิถีการเลี้ยงดู โดยที่คุณภาพชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ บุคคลอยู่ในที่ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ย่อมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า บุคคลที่อยู่ในที่ขาดแคลนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลอีกด้วย

สรุป คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพแวดล้อมของชีวิตที่สมดุลกันทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนทั้งศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมในสังคมที่ทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สมใจ นัทรไทย (2543 : 29) คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพที่ไม่เป็นภาระ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความคิดความสามารถที่จะดำรงสถานภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมทางสังคมสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือปัญหาที่ซับซ้อนได้ สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ภายหน้าได้อย่างถูกต้องและสามารถดำเนินวิธีการที่ชอบธรรมเพื่อให้ได้สิ่งที่พึงประสงค์ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่

ปาริชาติ พูลวิวัฒน์ชัยการ (2544 : 6) คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีตหรือระดับที่คนแต่ละคนพอใจในหน้าที่การงาน เพื่อนร่วมงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งเกิดขึ้นได้ถ้ามีส่วนประกอบดังนี้

1. การควบคุมหรือการมีอิสระในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อบรรยากาศการทำงาน การให้ทำงานมีอิสระถึงระดับหนึ่งในการทำงาน เป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิตการทำงาน
2. การยอมรับ มีการรับรู้ว่าคุณแต่ละคนเป็นส่วนสำคัญขององค์การ และมีส่วนช่วยเหลือต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การ
3. การมีส่วนร่วมในเชิงสังคม แต่ละคนมีส่วนร่วมในสังคมขององค์การไม่ว่าจะในแง่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

49

เป้าหมายขององค์กร ค่านิยม รับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมองค์กรนั้นๆ

4. การก้าวหน้าและการพัฒนา เป็นผลได้มาจากการทำงาน รวมไปถึงผลพลอยได้จากงาน เช่น งานที่มีลักษณะท้าทายได้ใช้ความสามารถเต็มที่ ได้มีการพัฒนาทักษะขณะทำงาน ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน การได้รับรางวัลตอบแทนจากการทำงาน ซึ่งเป็นผลได้มาจากการทำงาน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง การเลื่อนตำแหน่ง ขั้น ฐานะ ซึ่งเป็นผลได้มาจากหน้าที่การงาน รวมทั้งประโยชน์อื่นๆที่มองเห็นได้ เช่น สวัสดิการ

พิพัฒน์ จันทรา (2542 : 14) ได้สรุป คุณภาพชีวิต ไว้ว่า เป็นการมองชีวิตของมนุษย์โดยภาพรวมเพราะมนุษย์ประกอบด้วย ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และในขณะเดียวกัน มนุษย์มีความสำคัญ การเมือง เศรษฐกิจ ดังนั้นจึงไม่สามารถกล่าวถึงมนุษย์ในแง่ใดแง่หนึ่งเท่านั้น แต่ต้องมองมนุษย์ในทุกด้าน ระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์จึงพิจารณาชีวิตความเป็นอยู่ในเวลานั้นๆคุณภาพชีวิตมีมุมมองที่ต่างกัน ไปตามรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล เช่น เพศวัย การศึกษาในวิชาสาขาต่างๆ และภูมิหลังของบุคคล

คุณภาพชีวิต หมายถึง บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามฐานะ สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของผู้อื่น แต่สามารถทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้ เป็นบุคคลที่รู้จักรักตนเองบ้าง แล้วจะมีความรักไว้เพื่อแผ่คนอื่น รู้จักรัก เมตตากรุณาและให้อภัยผู้อื่นได้ รู้จักมองโลกในแง่ดี ไม่คิดมุ่งร้ายผู้อื่น (ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา. 2534 : 9, อ้างถึงใน พิพัฒน์ จันทรา. 2542: 12-13)

คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพ คือ ชีวิตที่มีความสุข ความสุขนี้เกิดขึ้น(พัฒนา กิติไพเราะภรณ์, 2531 : 42-61; อ้างถึงใน ผจกญ เฉลิมสาร. 2540 : 6)

1. กาย มีที่อยู่ดี สุขภาพดี การคมนาคม สภาพแวดล้อม การพักผ่อน สันทนาการ
2. ใจ พอใจสถานที่อยู่ มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น ความรักความอบอุ่นผูกพันกัน

ในครอบครัวและเพื่อนมนุษย์ มีความอดทน เสียสละ ทำประโยชน์ให้สังคม

คุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือ ทุกคนหรือทุกประเทศอาจจะกำหนดมาตรฐานต่างๆ กันไปตามความต้องการ และความต้องการในคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาและเทศะ (ยุพา อุดมศักดิ์ 2516 : 82 ; อ้างถึงใน สมใจ ฉัตรไทย. 2543 : 28)

สมใจ ฉัตรไทย (2543 : 31) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่ดีที่ได้รับ การสนองความต้องการทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เป็นความพอใจในการดำรงชีวิต และความรู้สึก มั่นคงปลอดภัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

50

ศิริ สามสุโพธิ์ (2543 : 57) สรุปว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสามารถดำเนินชีวิตที่ชอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ดีตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งจุดเน้นของคุณภาพชีวิตจากความหมายดังกล่าวอาจจำแนกได้ 3 ประการ คือ

1. ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเป็นผลจากการได้รับการสนองตอบทางด้านปัจจัยความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่พอเหมาะดังพุทธสุภาษิตที่ว่า “การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” เป็นต้น

2. ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกที่เป็นสุขและพึงพอใจในชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคมในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

3. ทางด้านสังคม คือ บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมทางสังคมในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข เป็นต้น

จากการรวบรวมความหมายของคุณภาพชีวิตมาทั้งหมดนี้ พอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ของบุคคลที่ดีทั้งทางด้าน ร่างกายและจิตใจ ซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีในที่นี้หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิตและทรัพย์สิน ความพึงพอใจในความเป็นตัวเองของบุคคล ซึ่งทางด้านร่างกายได้แก่ การมีรายได้ที่เพียงพอกับค่าครองชีพ การได้พักอาศัย และได้ทำงานอยู่ในสถานที่ที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อมสะอาดถูกสุขลักษณะ ส่วนด้านจิตใจได้แก่ การมีความสุขกับชีวิตในปัจจุบันของตนเอง พึงพอใจในหน้าที่การงาน พึงพอใจในสถานภาพของตนเอง มีความสบายใจในการทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

ศิริวรรณ บำรุงศิริ (2548 : 22) คุณภาพชีวิตหมายถึง ความเป็นอยู่ของบุคคลที่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีในที่นี้หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิตและทรัพย์สิน ความพึงพอใจในความเป็นตัวเองของบุคคล ซึ่งทางด้านร่างกาย ได้แก่การมีรายได้ที่เพียงพอกับการครองชีพ การได้พักอาศัย และได้ทำงานอยู่ในสถานที่ ที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อมสะอาดถูกสุขลักษณะ ส่วนด้านจิตใจได้แก่ การมีความสุขกับชีวิตในปัจจุบันของตนเอง พึงพอใจในหน้าที่การงาน พึงพอใจในสถานภาพของตนเอง มีความสบายใจในการทำงาน และการอยู่ร่วมกันผู้อื่นในสังคม

UNESCO (อ้างใน สุภาพร คงน้อย 2548 : 9) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจ มีความสุข และความพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆของชีวิตที่มีส่วนสำคัญต่อบุคคลนั้นๆ โดยชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีความสำคัญกับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

51

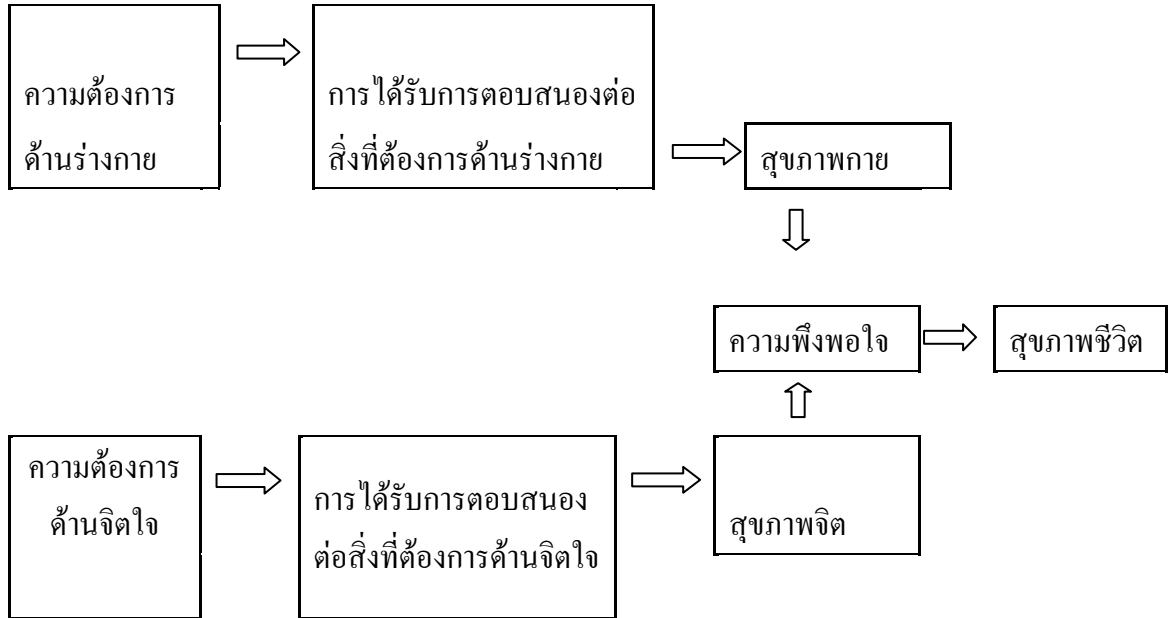
คุณภาพชีวิตได้แก่ อาหาร สุขอนามัย โภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ที่อยู่อาศัยและ รายได้

สุชาติ โสภประยูร (2542 : 229) กล่าวว่าความต้องการของมนุษย์อาจแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. ความต้องการด้านร่างกาย 2. ความต้องการด้านจิตใจ เพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ธรรมชาติจะก่อให้เกิดความต้องการด้านร่างกายและจิตใจธรรมชาติจะกระตุ้นให้บุคคลมีแรงจูงใจที่จะกระทำกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ร่างกายและจิตใจต้องการ การได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ร่างกายต้องการจะทำให้มนุษย์เป็นผู้มีความสุขกายและได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จิตใจต้องการจะช่วยทำให้มนุษย์เป็นผู้สุขภาพจิตดี และความต้องการด้านร่างกายและจิตใจในจำนวนที่เหมาะสม จะทำให้มนุษย์มีความสุขกายและสุขภาพจิตดี และเมื่อบุคคลมีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ความพึงพอใจในชีวิตจะบังเกิดขึ้นความพอใจดังกล่าวนี้จะเป็นสื่อให้บุคคลรู้สึกว่าคุณภาพชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ตาราง 7 ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการ สุขภาพ และคุณภาพชีวิต

ที่มา : สุชาติ โสมประยูร. 2542 : 229

สรุปได้ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่ประกอบด้วย ความสมบูรณ์ ด้านร่างกายและสติปัญญา มีความสมบูรณ์ด้านจิตใจอารมณ์ สมบูรณ์ด้านปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และสมบูรณ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

3.6 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม

เป็นเวลากว่า 40 ปีมาแล้วที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศจากระบบเกษตรกรรม ไปสู่ระบบอุตสาหกรรม และถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง แม้จะได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี 2540 ก็ตาม ภาคเกษตร ได้ถูกลดบทบาทความสำคัญลงมาโดยตลอด เพื่อสร้างศักยภาพในการเติบโต ให้กับภาคอุตสาหกรรม โดยในปี 2542 สัดส่วนรายได้ภาคเกษตร ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีอยู่เพียง 11.81 เปอร์เซ็นต์(1) สัดส่วนของแรงงานภาคเกษตร ต่อแรงงานรวมเหลือ 45เปอร์เซ็นต์(2) หากเราดูตัวเลขเปรียบเทียบกับประเทศในอเมริกาเหนือ และประเทศแถบยุโรปตะวันตก ในปัจจุบัน ซึ่งมีสัดส่วนภาคการเกษตร ไม่ถึง 2 เปอร์เซ็นต์ของ GDP และมีเกษตรไม่ถึง 5เปอร์เซ็นต์ ของแรงงานรวม(3) เราคงพูดได้ว่า ประเทศไทยได้เดินมา กว่าครึ่งทางของเส้นทางสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมแล้ว ในความเป็นจริง การล่มสลายของภาคเกษตรกรรม และสังคมชนบท, การขาดดุลทางการค้า และหนี้ต่างประเทศจำนวนมหาศาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

53

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยทั้งหมดนี้ นับเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ ของการพัฒนาสู่ประเทศอุตสาหกรรมทั้งสิ้น การล่มสลายของภาคเกษตรกรรมและชนบทไทย เป็นผลของการพัฒนา ผู้การเป็นประเทศอุตสาหกรรม เนื่องจากทรัพยากรในโลกที่มีจำกัด เมื่อต้องการทรัพยากรเพื่อใช้ในภาคอุตสาหกรรม จึงมีความจำเป็นอยู่เองที่ต้อง ดึงทรัพยากรมาจากภาคเกษตร ทรัพยากร เช่น แรงงาน ที่ดิน ทุน ตลาด และน้ำ เป็นต้น หลักวิธีที่ใช้ก็โดยการสร้างแรงจูงใจ กล่าวคือทำให้ผลตอบแทนในภาคอุตสาหกรรมสูงขึ้น และทำให้ผลตอบแทนในภาคเกษตรลดลง ผสมผสานกับการใช้อำนาจรัฐ ในการเข้ายึดทรัพยากรจากภาคเกษตรไปให้ภาคอุตสาหกรรม โดยอ้างประโยชน์สูงสุดของประเทศ ผลลัพธ์ก็คือภายใน 40 ปีที่ผ่านมาโลกผลิตอาหารมากขึ้นถึงร้อยละ 25 แต่มูลค่าที่แท้จริงของอาหาร กลับลดลงถึง 40เปอร์เซ็นต์ (4) สวนทางกับมูลค่าสินค้าอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น หากดูในเชิงการตลาด เปรียบเทียบระหว่างตลาดสินค้าเกษตร กับตลาดสินค้าอุตสาหกรรมภายใน 20 ปี ขนาดของตลาดสินค้าเกษตรโลกโตขึ้น 3 เท่าก็จริง แต่ตลาดสินค้าอุตสาหกรรมโลกขยายตัวขึ้นถึง 9 เท่าตัว

เนื่องจากผลตอบแทนจากภาคอุตสาหกรรม ที่สูงกว่าภาคเกษตรหลายเท่าตัว ทั้งในด้านราคา และปริมาณความต้องการของโลก จึงเป็นที่มาของ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ จากระบบเกษตรกรรมไปสู่ระบบอุตสาหกรรม และไม่เป็นที่ประหลาดใจ ที่ภาครัฐบาลและธุรกิจในนานาประเทศทั่วโลก จะยินดีปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว และพึงพอใจกับการล่มสลายลง ของภาคเกษตร แม้จะหมายถึงการจูงใจกดขี่ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็ตาม ไม่เพียงแต่สัดส่วนด้านรายได้ จากภาคเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดของโลกจะลดลง สัดส่วนรายได้ภาคเกษตร ที่ตกถึงมือเกษตรกร โลกก็ลดลงด้วย

ทั้งนี้เกิดจากการปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ไปสู่เกษตรอุตสาหกรรม เมื่อ 50 ปีก่อน เกษตรกรที่มีรายได้กว่า 1 ใน 3 ของรายได้ภาคเกษตรโลก ที่เหลือ 2 ใน 3 เป็นของผู้อื่น เช่น ธุรกิจขายสินค้าเพื่อการเกษตร (ปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ และ ฯลฯ) โรงงานแปรรูป ธุรกิจขายส่ง ธุรกิจขายปลีก เป็นต้น จวบจนถึงวันนี้ สัดส่วนรายได้ที่ตกถึงมือเกษตรกรได้ลดลงมาโดยตลอด และแสดงแนวโน้ม ที่ลดลงต่อไปในอนาคต โกลเบอร์ก จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเมินว่า ภายในไม่ถึง 30 ปีข้างหน้า สัดส่วนรายได้ของเกษตรกรจะเหลือเพียงร้อยละ 10 ของรายได้ภาคเกษตรโลก ในด้านต้นทุน ต้นทุนของเกษตรกรโลก ก็เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล แม้แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าของต้นแบบ ของการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร ต้นทุนการผลิต ก็เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50 ของรายได้เกษตรกร เมื่อ 40 ปีก่อน มาเป็นกว่าร้อยละ 80 ในปี 2533 สาเหตุหลักที่ต้นทุนการเกษตรเพิ่มขึ้น เกิดจากราคาของต้นทุนทางเกษตร ที่สูงขึ้น และปริมาณที่มากขึ้น เนื่องจากต้นทุนทางการเกษตรแผนใหม่ เช่น ปุ๋ย ยา เคมีภัณฑ์ และเครื่องจักรในการเกษตร เป็นผลผลิตจาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

54

อุตสาหกรรม โดยเฉพาะจากอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้น ของราคาสูงกว่าสินค้า เกษตร ส่วนปริมาณที่เพิ่มขึ้นนั้น มีเหตุผลมาจาก เทคโนโลยีการเกษตร ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงทำ ให้ต้องเพิ่มปริมาณ การใช้ปุ๋ยและยาในการผลิต ในประเทศอินเดีย ตั้งแต่ประเทศริเริ่มการเพาะปลูก ในแนวเกษตรอุตสาหกรรม มาจนถึงปัจจุบัน จำนวนผลผลิตทางเกษตร ต่อปุ๋ยหนึ่งตัน ลดลงถึง 2 ใน 3 ช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมาในพื้นที่ต่างๆ ของทวีปเอเชีย อัตราการเพิ่ม ของการใช้ปุ๋ยเคมีต่อปี ในการปลูกข้าวเพิ่มขึ้น ในอัตราที่เร็วกว่า อัตราการเพิ่มของผลผลิต ตั้งแต่ 3 เท่าจนถึง 40 เท่า เช่นเดียวกันกับที่อื่นๆ ในโลก สำหรับประเทศไทย จากปี 2533-2544 รายได้จากผลผลิตพืชเกษตรที่ สำคัญเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ในช่วงเวลาเดียวกัน (2533-2541) ปริมาณสารเคมีการเกษตร ซึ่งเป็นต้นทุน หลักของเกษตรกร เพิ่มขึ้นด้วยอัตราเร็วกว่ามาก จำนวนสารเคมีการเกษตรนำเข้า เพิ่มขึ้นถึงเกือบ 3 เท่า คิดเป็นมูลค่าเกือบ 4 เท่าตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สัดส่วนต้นทุน ต่อรายได้ของเกษตรกร ในประเทศไทยก็เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์หลัก ของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมคือ การหาเงินตราต่างประเทศ มา พัฒนาประเทศ โดยผ่านการผลิต เพื่อการส่งออก และทดแทนการนำเข้า ถ้าพิจารณาบนพื้นฐานของ ผลงาน ในการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผลของการพัฒนาตลอด 43 ปี ที่ผ่านมา ก็คือความ ล้มเหลวที่ซ้ำซาก เพราะตลอดเวลา 40 ปี ของการพัฒนา ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมส่งออก ประเทศไทย ขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ ตลอดทุกปี มีเพียงปี 2541-42 ที่ได้กำไร เนื่องจากผลของวิกฤต เศรษฐกิจที่ทำให้ประเทศไทยต้องชะลอการนำเข้า

ความจริงก็คือ ประเทศไทยพัฒนาได้ด้วยการกู้ยืมจากต่างประเทศมาตลอด 40 ปี แม้แต่ ช่วง 10 ปี จากปี 2533-42 ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่ประเทศไทย ประสบความสำเร็จ ทางเศรษฐกิจสูงสุดก็ ตาม แต่ภาระหนี้ของประเทศ กลับเพิ่มขึ้นถึง 2.6 เท่า

ปัญหาหนี้สินต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นนั้น เป็นปรากฏการณ์ปกติ ที่เกิดขึ้น กับประเทศโลกที่ สามส่วนใหญ่ ข้อมูลของสหประชาชาติระบุว่าในปี 2523 ประเทศกำลังพัฒนา มีหนี้สินรวม 567 พันล้านเหรียญสหรัฐ จากนั้นเพียง 12 ปี ในปี 2535 ภาระหนี้เพิ่มสูงขึ้นเกือบ 3 เท่าตัวเป็น 1.4 ล้าน ล้านเหรียญสหรัฐ ทั้งๆ ที่ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ประเทศกำลังพัฒนาได้ชำระหนี้สินไปถึง 1.6 ล้าน ล้านเหรียญสหรัฐหรือกว่า 3 เท่าของยอดหนี้เดิม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลของนโยบายการพัฒนา ประเทศ ที่เน้นอุตสาหกรรมส่งออกเป็นหลัก ที่ผ่านมาก็คือ การผลักประเทศตัวเองเข้าสู่วงจรหนี้ ที่ ไม่มีวันที่จะชำระคืนได้ และประเทศไทย ก็เป็นประเทศหนึ่งในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาส่วน ใหญ่ในโลก ที่ยังคงดำเนินการ ตามนโยบายดังกล่าวอย่างมุ่งมั่น

3.7 แนวคิดการทรงสิทธิ์ทางสิ่งแวดล้อม

เป็นความพยายามที่จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม Leach, Mearns and Scoones (1997) เห็นว่าสังคมมีความไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นการเข้าถึงและควบคุมทรัพยากรของคนจึงไม่เท่าเทียมกัน โดย Sen (1981 อ้างใน Leach, Mearns and Scoones, 1997) เป็นบุคคลแรกที่ศึกษาเรื่องการทรงสิทธิ์จากปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรอาหาร Leach, Mearns and Scoones (1997) คิดว่าการทรงสิทธิ์เป็นสิทธิในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในฐานะสินค้าและบริการทางสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นมีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามความสามารถของผู้กระทำที่แตกต่างกัน แนวคิดนี้มีประโยชน์ในการวิเคราะห์ผู้การเข้าถึงทรัพยากรในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

3.8 แนวคิดการควบคุมโรคและการป้องกัน

แนวคิดการควบคุมโรค หมายถึง การลดอัตราการเกิดและอัตราการตายจากโรค ด้วยมาตรการแทรกแซงต่างๆ เพื่อหยุดยั้งอุบัติการณ์ของโรคไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตามรวมทั้งการหยุดยั้งกระบวนการที่จะเกิดตามมาจากเกิดการควบคุมโรคนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้โดยการให้การรักษาโรคนั้นๆ ผลที่ตามมาจะเป็นการลด ความชุกของโรค (Disease prevalence) ในที่สุด แต่หากเพิ่มมาตรการป้องกันโรคด้วยจะเป็นการลดทั้งอุบัติการณ์และความชุกของโรคไปในคราวเดียวกัน ปัจจุบันการควบคุมโรคโดยการป้องกันนับว่ามีความสำคัญมากขึ้นทุกขณะเพราะสามารถป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้น ก่อนที่จะมีการระบาดของโรค

แนวคิดการกำจัดโรค (Eradication) คำนี้ใช้ครั้งแรกในการกำจัดโรคติดเชื้ในสัตว์ ในการกำจัดโรค Texas fever จากฝูงวัวในประเทศสหรัฐอเมริกา และการกำจัดโรคปอดอักเสบ (pleuropneumonia) และโรคพิษสุนัขบ้า จากสัตว์ในทวีปยุโรป นับแต่นั้นมาคำว่ากำจัดโรคนำมาใช้ใน 4 ความหมาย คือ

1. การสาบสูญของโรคติดเชื้ การกำจัดโรคจะไม่ประสบความสำเร็จถ้าตราบใดยังมีตัวก่อโรค หลงเหลืออยู่ในธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีโรคน้อยมากที่ถูกกำจัดตามนิยามนี้ ตัวอย่างโรคที่ถูกกำจัดตามนิยามนี้ได้แก่โรคฝีดาษในมนุษย์
2. การลดลงของความชุกของโรคติดเชื้ในพื้นที่เฉพาะในระดับที่โรคไม่สามารถแพร่กระจายได้
3. การลดลงของความชุกของโรคติดเชื้ในระดับที่โรคหยุดก่อปัญหาต่อสุขภาพสัตว์ แม้ว่าการแพร่ กระจายของโรคยังมีอยู่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

56

4. การสาบสูญของตัวก่อโรคจากบริเวณเฉพาะ เช่น การไม่ปรากฏการระบาดของโรคริ้นเดอเปสต์ในที่ราบภาคกลางในประเทศไทย ความหมายของการกำจัดโรคตามนัยนี้ เป็นความหมาย ที่นิยมใช้มากที่สุดผ่านทางสัตวแพทย์

การทำลายโรค (Elimination) หมายถึง การลดลงของอุบัติการณ์ของโรคติดเชื้ออยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ ดังนั้นจากนิยามนี้อาจมีการระบาดของโรคได้ แต่ว่าอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้

การป้องกันโรค (Principle of prevention) หมายถึง วิธีการหรือมาตรการที่นำมาใช้ เพื่อช่วยไม่ให้เกิดโรครึ้นในประชากรสัตว์ หลักการป้องกันโรคจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์พื้นฐานของสาขาวิชาต่างๆ ทางสัตวแพทย์อาทิเช่น อายุรศาสตร์ จุลชีววิทยา พยาธิวิทยา ภูมิคุ้มกันวิทยา ชีวรั่ววิทยา ประสาทวิทยา และระบาดวิทยา โดยจะต้องเข้าใจ ในเรื่องต่อไปนี้

3.9 แนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

กองสวัสดิการสังคม (2553 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทย นอกจากจะเป็นหน้าที่โดยตรงของทุกคนแล้ว ยังเป็นหน้าที่รับผิดชอบของรัฐบาลในการที่จะมุ่งให้ประชาชนมี“สุขภาพดีถ้วนหน้า”(Health For All) ให้ประชาชนทุกคนเกิดมามีชีวิตที่ยืนยาวและมีการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพไม่เจ็บป่วยด้วยโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ รู้จักสร้างสรรค์ คุณประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างแท้จริงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่5-6 (พ.ศ.2525-2534) รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของสุขภาพอนามัยด้านอาหารการกิน ด้านที่อยู่อาศัย เข้าถึงการบริการทางสังคม ให้ครอบครัวมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการประกอบอาชีพที่สุจริตมั่นคงรู้จักควบคุมช่วงเวลาการมีลูกได้ มีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และพัฒนาจิตใจของตนเองให้ดีขึ้น ต่อมารัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาประเทศชาติ จึงนำ จปฐ.มาใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7-8 (พ.ศ. 2535 - 2544) มี 9 หมวด รวม 37 ตัวชี้วัด เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไป

ความหมายของคำที่เกี่ยวกับ จปฐ.

1. ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) (Basic Minimum Needs = BMN) หมายถึง “ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละคนในสังคมที่จะทำให้อุณหภูมิชีวิตของมนุษย์ดีขึ้นมาได้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขพอสมควร”

2. คุณภาพชีวิต หมายถึง “การดำรงชีวิตของมนุษย์ ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง”

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

57

3. คุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดี หมายถึง “ครอบครัวนั้นหรือชุมชนนั้นได้บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ครบถ้วนทุกประการ รวม 37 ตัวชี้วัด”

เนื้อหาของความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 - 6 (2525 - 2534) ได้กำหนดให้ จปฐ. มีทั้งหมด 8 หมวด 32 ตัวชี้วัด ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 - 8 (2535 - 2544) ได้กำหนดให้ จปฐ. มีทั้งหมด 9 หมวด 37 ตัวชี้วัด ดังนี้

หมวดที่ 1 อาหารดี ตัวชี้วัดที่ 1 และ 2 ประชาชนได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และเพียงพอ กับความต้องการของร่างกาย มี 5 ตัวชี้วัด ดังนี้เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 3 กิโลกรัมขึ้นไปเด็ก 0 ถึง 5 ปีไม่ขาดสารอาหารในระดับที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเด็กอายุ 6 ถึง 14 ปี ได้กินอาหารถูกต้องครบถ้วนคนในครัวเรือนกินอาหารที่ทำให้สุขแล้วครัวเรือนได้กินอาหารควบคุมที่มีฉลาก อย.

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย ตัวชี้วัดที่ 3 ถึง 10 ประชาชนมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มี 5 ตัวชี้วัด ดังนี้ คนในครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มีสภาพคงทนถาวรอย่างน้อย 5 ปีคนในครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนและบริเวณบ้านเรียบร้อยคนในครัวเรือนมีการใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาลคนในครัวเรือนมีน้ำสะอาดดื่มตลอดปี (5ลิตรต่อคนต่อวัน)คนในครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากสิ่งรำคาญที่เป็นอันตราย

หมวดที่ 3 ศึกษาอนามัยถ้วนทั่ว ตัวชี้วัดที่ 11 ถึง 22 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่ จำเป็นแก่การดำรงชีวิต มี 12 ตัวชี้วัด ดังนี้หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด โดยมีการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนครบตามกำหนดหญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอดและการดูแลหลังคลอดจากแพทย์ พยาบาล ผดุงครรภ์/หรือผดุงครรภ์โบราณที่ผ่านการอบรมแล้วเด็ก 0 ถึง 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบตามเกณฑ์อายุเด็กวัยประถมศึกษาได้รับการฉีดวัคซีนครบตามเกณฑ์อายุคนในครัวเรือนที่มีอายุ มากกว่า 14 ปีมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์คนในครัวเรือนที่มีอายุ มากกว่า 14 ปีรู้จักวิธีป้องกันโรคเอดส์เด็ก 3 ถึง 6 ปี ทุกคนได้รับการเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียนเด็กอายุครบตามเกณฑ์การ ศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนภาคบังคับเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับได้เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับและไม่ได้ศึกษาต่อได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพคนในครัวเรือน อายุ 14 ถึง 50 ปี อ่านออก เขียนได้ คนในครัวเรือนได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

58

หมวดที่ 4 ครอบครัวปลอดภัย ตัวชี้วัดที่ 23 และ 24 ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มี 2 ตัวชี้วัด ดังนี้คนในครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินคนในครัวเรือนมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

หมวดที่ 5 รายได้ดี ตัวชี้วัดที่ 25 ประชาชนมีการประกอบอาชีพ และมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มี 1 ตัวชี้วัด คือคนในครัวเรือนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ 15,000 บาทต่อปี

หมวดที่ 6 มีลูกไม่มาก ตัวชี้วัดที่ 26 ถึง 27 ครอบครัวสามารถควบคุมช่วงเวลาและจำนวนการมีลูกได้ตามต้องการ มี 2 ตัวชี้วัด ดังนี้คู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15 ถึง 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิดคู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15 ถึง 44 ปี มีลูกไม่เกิน 2 คน

หมวดที่ 7 อยากร่วมพัฒนา ตัวชี้วัดที่ 28 ถึง 30 ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และการกำหนดชีวิตของตนเองและชุมชน มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้คนในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 กลุ่มคนในครัวเรือนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งด้วยความบริสุทธิ์ใจคนในครัวเรือนเข้าร่วมสาธารณสมบัติในการบำรุงและกิจกรรมพัฒนา

หมวดที่ 8 พาผู้คุณธรรม ตัวชี้วัดที่ 31 ถึง 35 ประชาชนมีการพัฒนาจิตใจของตนเองให้ดีขึ้น มี 5 ตัวชี้วัด ดังนี้คนในครัวเรือนที่อายุ 7 ปีขึ้นไปได้ปฏิบัติศาสนกิจอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งคนในครัวเรือนไม่ติดสุราคนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่คนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นคนอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือนหรือชุมชนหรือสถาบันอื่นๆ

หมวดที่ 9 บำรุงสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดที่ 36 ถึง 37 ประชาชนมีจิตสำนึก ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี 2 ตัวชี้วัด ดังนี้ คนในครัวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติคนในครัวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมป้องกันและควบคุมสิ่งแวดล้อม

หมายเหตุ ถ้าบรรลुकเกณฑ์ จปฐ. ทั้ง 37 ข้อ นับได้ว่าบรรลुकการมีคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดี ถ้าบรรลुकเฉพาะข้อที่มีเครื่องหมาย * จำนวน 24 ข้อ ถือได้ว่าบรรลुकการมีสุขภาพดีถ้วนหน้าดังนั้นความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จำนวน 9 หมวด รวม 37 ตัวชี้วัดดังกล่าวถ้าหากประชาชนคนไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในเมืองหรือชนบท ได้ให้ความสนใจเอาใจใส่และปฏิบัติตามอย่างจริงจังแล้ว จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะสนองตามนโยบายของประเทศชาติเพื่อต้องการพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สรุปความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

59

ความจำเป็นพื้นฐาน หมายถึง ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละคนในสังคมที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์ดีขึ้นมาได้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขพอสมควร

คุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดี หมายถึง ครอบครัวนั้นหรือชุมชนนั้นได้บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ครบถ้วนทุกประการ รวม 37 ตัวชี้วัดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 - 8 (2535 - 2544) ได้กำหนดให้ จปฐ. มีทั้งหมด 9 หมวดดังนี้ 1 อาหารดี 2 มีบ้านอาศัย 3 ศึกษาอนามัยถ้วน 4 ครอบครัวปลอดภัย 5 รายได้ดี 6 มีลูกไม่มาก 7 อยากร่วมพัฒนา 8 พาสู้คุณธรรม 9 บำรุงสิ่งแวดล้อม

3.10 แนวคิดประชากรแฝง

ประชากรแฝง หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น เกิน 3 เดือนขึ้นก่อนวันที่สำมะโนประชากร ประจําหนดปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2547 : ออนไลน์)

ประชากรแฝง หมายถึง จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดและเป็นผู้ที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ในจังหวัดนั้น ๆ แต่อาศัยอยู่ในจังหวัดเป็นประจําานกว่า 1 เดือน เพื่อทำงาน ประกอบธุรกิจหรือศึกษาเล่าเรียน รวมถึงชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวหรืออาศัยอยู่เป็นการชั่วคราว ซึ่งประชากรแฝงจะรวมถึงแรงงานต่างด้าว แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ (กรมการปกครองและสำนักงานแรงงานจังหวัด กระทรวงแรงงาน 2551 : ออนไลน์) ประชากรแฝง หมายถึง ประชากรที่เข้ามาทำงานรับจ้างในท้องถิ่น โดยไม่ได้อยู่อาศัยถาวรโดยจะเข้ามาในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพลู 2550 : ออนไลน์)

ประชากรแฝงคือ ประชากร ที่เข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านหรือเข้ามาทำงาน โดยไม่ได้ย้ายภูมิลำเนาเดิม การวิจัยนี้มุ่งไปที่บ้านพักอาศัย และ โรงงาน/ สถานประกอบการ (การพัฒนาเมืองในอดีต 2549 : ออนไลน์)

จากความหมายดังกล่าว สรุปว่า ประชากรแฝง คือประชากรที่มาอาศัย อยู่ในพื้นที่นั้นแต่ไม่มีชื่อหรือทะเบียนบ้านอยู่ที่ ในเขตพื้นที่ดังกล่าวโดยมาอาศัยอย่างถาวรหรือชั่วคราว ซึ่งประชากรแฝงรวมถึงบุคคลที่มาทำงาน และมาศึกษาเล่าเรียน โดยไม่มีทะเบียนอยู่ในพื้นที่นั้น ประชากรแฝงจะดูเปรียบเทียบกับประชากรจากทะเบียน ด้วยความ

3.11 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10

ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติใน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

60

การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 และให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับ

1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการ เรียนรู้ของคนทุกคนทุกวัยตลอดชีวิต

1.2 การเสริมสร้างสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งการและใจ มีความสัมพันธ์ทางสังคมและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ เน้นการพัฒนาาระบบสุขภาพอย่างครบวงจร

1.3 การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข โดยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของ คนในสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึง

2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ให้ความสำคัญกับ

2.1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยการส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่ หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน

2.2 การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียง ภายในชุมชน

2.3 การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล

3. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับ

3.1 การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการ บนฐานความรู้และความเป็นไทย

3.2 การสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจ โดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคง

3.3 การสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม โดยส่งเสริมการแข่งขันการประกอบธุรกิจในระบบได้อย่างเสรีและเป็นธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

61

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนามาตรฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ให้มีความสำคัญกับ

4.1 การรักษามาตรฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และ การใช้ประโยชน์

4.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการปรับแบบแผนการผลิตและพฤติกรรมผู้บริโภคไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

4.3 การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการวางพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานความหลากหลายทางชีวภาพในระยะยาว

5. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ มุ่งเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับ

5.1 การเสริมสร้าง และพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย

5.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้สามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ

5.3 สร้างภาคราชการที่มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล เน้นการบริการแทนการกำกับควบคุม และทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา

5.4 การกระจายอำนาจการบริหารจัดการประเทศสู่ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

5.5 ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เกิดความเข้มแข็ง สุจริต และมีธรรมาภิบาล

5.6 การปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบ และขั้นตอน กระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างความสมดุลในการจัดสรรประโยชน์จากการพัฒนา

5.7 การรักษาและเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการประเทศสู่ดุลยภาพและความยั่งยืน

แผนการบริหารราชการแผ่นดิน

ยุทธศาสตร์ของแผนการบริหารราชการแผ่นดิน 9 ประการ

1. การขจัดความยากจน
2. การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ
3. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้
4. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. การต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

62

6. การพัฒนากฎหมายและส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
7. การส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคม
8. การรักษาความมั่นคงของรัฐ
9. การรองรับการเปลี่ยนแปลงและพลวัตโลก

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชนพรรณ สุนทร (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมของการเปลี่ยนแปลงจาก ภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาอำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี การศึกษาเรื่อง ผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม ของอำเภอคลองหลวงและอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มี วัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบลักษณะการเปลี่ยนแปลงจาก ภาคเกษตรกรรม ไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ปัญหาและผลกระทบทาง เศรษฐกิจ-สังคม อันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม และ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบทาง ด้านเศรษฐกิจ-สังคม ช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อทำการศึกษา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวใช้ระยะเวลาประมาณ 10 ปี ย้อนหลังจากปี 2537 กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในพื้นที่ เกินกว่า 10 ปี โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำการศึกษาที่ตำบล คลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จำนวน 16 หมู่บ้าน 300 ครัวเรือน ตัวอย่าง และตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จำนวน 4 หมู่บ้าน 220 ครัวเรือนตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 520 ครัวเรือน ตัวอย่าง ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม 2537 ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาหัวหน้าครัวเรือนเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.3) เป็นคนต่างถิ่น ย้ายมาจากจังหวัดในภาคต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่จังหวัด ใกล้เคียงจังหวัดปทุมธานี (ร้อยละ 31.5) หัวหน้าครัวเรือน ส่วนใหญ่ไม่คิดจะย้ายถิ่นอีก โดยให้เหตุผลว่า มีหลักฐานมั่นคง มีรายได้และอาชีพที่ดีแล้ว กรณีที่คิดจะย้ายให้เหตุผลว่า ไม่พอใจเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาน้ำเสีย เสียงดัง ฝุ่นละออง และปัญหาชุมชนแออัด จากการศึกษาพบว่าขนาดของครัวเรือนเป็นครัวเรือนขนาดเล็กมีสมาชิกไม่เกิน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 47 ซึ่งเป็นครัวเรือนเหมาะสมสำหรับสังคม กึ่งอุตสาหกรรม สำหรับความสัมพันธ์ในครอบครัวพบว่ากว่าร้อยละ 60 ไม่เปลี่ยนแปลง ในด้านการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและคาดหวังเรื่องการศึกษามูลนิธิบุตรหลาน มีการลงทุนเพื่อการศึกษา กอปรกับมีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เพิ่มขึ้นรวมทั้งการเข้าศึกษาต่อในเขตกรุงเทพมหานครมีความ สะดวกมากขึ้น สภาพทางเศรษฐกิจทั่วไป ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกี่ยวเนื่องกับการมีโรงงานอุตสาหกรรม ในด้านความเจริญ ของท้องถิ่นที่เกิดขึ้น มีปัจจัยสำคัญเป็นผลมาจากการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

63

อุตสาหกรรม หัวหน้าครัวเรือนกว่าร้อยละ 50 มีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น สำหรับการออมและการมีหนี้สินมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก วัตถุประสงค์ของการกู้เปลี่ยนจากกู้เพื่อประกอบอาชีพมาเป็นเพื่อการศึกษาของบุตรหลานเป็นหลัก รองไปเป็นการกู้เพื่อที่อยู่อาศัยและซื้อรถยนต์ สำหรับการมีกรรมสิทธิ์ ในที่ดินพบว่า ปัจจุบันจำนวนถือครองที่ดินมีสัดส่วนมาก กว่าเมื่อ 10 ปีก่อน แต่ขนาดที่ดินลดลงและส่วนใหญ่ใช้ เป็นที่อยู่อาศัย สภาพสังคม พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับ สภาพทางกายภาพของสังคมปัจจุบัน เนื่องจากท้องถิ่นมีความเจริญ เป็นแหล่งแรงงานรายได้ มีสถานศึกษาของบุตรหลาน และการคมนาคมสะดวก แต่ขณะเดียวกันก็มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาชุมชนแออัด และปัญหาสังคมอื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นภายหลังการมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา ดังนั้นเพื่อมิให้เกิดปัญหาสังคม ซึ่งเป็นผลควบคู่ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและความเจริญ ด้านกายภาพ รัฐบาลจึงควรมีมาตรการป้องกัน แก้ไข ทั้งด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม เช่น การแบ่งพื้นที่ให้ถูกต้อง เหมาะสมกับชนิดของอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม สถานบริการ ที่อยู่อาศัย และการพัฒนาชุมชนแออัด เป็นต้น นอกจากนี้ในด้าน ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อสามารถจะศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ทางการพัฒนาสังคมได้หลายประเด็น ทั้งนี้จากข้อสรุปพบว่าสภาพ เศรษฐกิจ-สังคมของประชาชนในพื้นที่ศึกษามีแนวโน้มในทางที่ดีขึ้น แต่กลับมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย เสียงดัง ฝุ่นละออง ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการศึกษาต่อไปจึงควรให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่อง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรม และการประกอบอาชีพของสตรีในโรงงานอุตสาหกรรมที่จะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว

พระชงชัย สีโสภณ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนชุมชนบ้านฝ้าย ตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ตั้งแต่พระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีผลบังคับใช้ ปี พ.ศ. 2538 การจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญมากที่จะต้องพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดทำแผนพัฒนาส่วนท้องถิ่นให้มีความเจริญ แผนพัฒนามี 2 ประเภท คือ แผนพัฒนาระยะ 5 ปี และแผนพัฒนาประจำปี แผนพัฒนาตำบลเป็นการจัดทำแผนพัฒนาจากเบื้องล่าง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลส่วนกลางและครอบคลุมทุกแผนงานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝ้าย ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านฝ้าย ที่ได้รับจากแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝ้าย ปี พ.ศ. 2545 เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

64

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตวิเคราะห์ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คน นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แปรผล ใช้อัตราร้อยละ ผลของการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ได้รับจากแผนพัฒนาของอบต.เมืองฝ้าย ในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย รายได้เสริมส่วนใหญ่เกิดจากภายในชุมชน การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพน้อย กองทุนให้กู้ยืมเพื่อเกษตรกรรม ไม่เพียงพอ การส่งเสริมเกษตรกรเรื่องทำไร่นาสวนผสมไม่เพียงพอ ด้านสังคม พบว่า การจัดอบรมรักษาความปลอดภัยให้แก่ประชาชนยังมีน้อย การจัดอบรมเรื่องการต่อต้านยาเสพติด อยู่ในระดับปานกลาง การจัดกีฬาเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทำให้เกิดประโยชน์มากด้านการเมืองและการบริการ พบว่า ตั้งแต่สถาปนาได้ยกฐานะเป็น อบต. ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้และฝึกอบรมน้อย ในเรื่องกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งประชาชนสนใจไปเลือกตั้งกันมาก การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการศึกษา พบว่า การพัฒนาศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์เรื่องอาหารกลางวันและอาหารเสริม อยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษายังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ในเรื่องการจัดหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านยังไม่เพียงพอ ด้านศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า กิจกรรมศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีได้ส่งเสริมมาก ในเรื่องการอบรมคุณธรรม จริยธรรมมีน้อย ด้านสาธารณสุข พบว่า ให้ความรู้แก่หญิงตั้งครรภ์จนถึงหลังคลอดมีน้อย ในเรื่องการรณรงค์ป้องกันโรคติดต่อและโรคฉี่หนู อยู่ในระดับปานกลาง การดูแลเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 4 ปีมีน้อย เรื่องการรับประทานอาหารสุกๆ ดิบๆ มีการรณรงค์น้อย การให้ความรู้เรื่องการใช้ยาและวัตถุมีพิษมีน้อยด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า การซ่อมบำรุงถนนและการสร้างถนน ขยายไฟฟ้า อยู่ในระดับปานกลาง การขยายโทรศัพท์มีน้อย ในเรื่องน้ำบริโภคและน้ำประปามีเพียงพอ ด้านแหล่งน้ำ พบว่า การดูแลแหล่งน้ำสาธารณะที่ตื้นเขิน อยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องการขุดสระขนาดเล็กเพื่อใช้ในครัวเรือนมีน้อย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า การรณรงค์รักษาความสะอาดแหล่งน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง การปลูกป่าทดแทนได้ส่งเสริม การดูแลรักษาความสะอาดชุมชนมีน้อย ด้านทัศนคติ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาน้อย ตั้งแต่มีการจัดทำแผนพัฒนาทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ในเรื่องการประสานงานของ อบต. อยู่ในระดับปานกลาง ในอนาคต อบต.ไม่ควรยุบ เป้าหมายการจัดทำแผนพัฒนาครั้งต่อไป กลุ่มผู้นำส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญ ด้านเศรษฐกิจมาเป็นอันดับแรก ส่วนประชาชนให้ความสำคัญด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นอันดับแรก

ชัตติยา วรรณสุด (2540 : บทคัดย่อ) ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ด้านเศรษฐกิจและด้านสติปัญญา การศึกษาเรื่อง ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ด้านชีวิตเศรษฐกิจและด้านสติปัญญาศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 500 คน จากชุมชนย่าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

65

นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง 250 คน จากชุมชนเมืองใหม่บางพลี 250 คน และใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ภาพเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างบางพลี ซึ่งผู้ศึกษาคัดเลือกขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของชุมชนอุตสาหกรรมใหม่ที่เติบโตอย่างรวดเร็ว มีคนอพยพจากแหล่งอื่นเข้ามาหางานทำเป็นส่วนใหญ่ และกลุ่มตัวอย่างลาดกระบังซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนอุตสาหกรรมที่ยังมีความเป็นชนบทหลงเหลืออยู่มากกว่า โดยมีประชากร 3 กลุ่มย่อยในพื้นที่อัตราใกล้เคียงกันคือ กลุ่มที่มีภูมิลำเนาดั้งเดิม กลุ่มผู้อพยพจากถิ่นอื่นแต่เข้ามาอยู่นานจนเกิดความรู้สึกเสมือนเป็นภูมิลำเนา รวมทั้งมีลูกหลานชั้นถัดมาที่เกิดในภูมิลำเนานั้นด้วย และกลุ่มที่เพิ่งอพยพจากถิ่นอื่นเข้ามาหางานทำ ภาพรวมของกลุ่มบางพลีและกลุ่มลาดกระบังนี้ แม้จะใกล้เคียงกันในด้านเศรษฐกิจและด้านสติปัญญาก็ตาม ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากเป็นกลุ่มคนในระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมเช่นเดียวกัน แม้จะต่างเขตพื้นที่ก็ตาม แต่ก็ยังมีการสะท้อนให้เห็นความแตกต่างกันระหว่าง 2 กลุ่มนี้ได้พอสมควร อันอาจจะเนื่องมาจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันไปดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายประจำและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของกลุ่มบางพลีจะมากกว่าลาดกระบัง และมีมูลค่าทรัพย์สินทั้งที่เป็นที่ดิน บ้าน และเครื่องอำนวยความสะดวกทั้งหลาย รวมทั้งเงินออมในระดับที่ต่ำกว่าลาดกระบัง ส่วนเรื่องหนี้สิน แม้ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มจะไม่มี แต่กลุ่มบางพลีที่มีหนี้สินก็จะมีวงเงินสูงกว่าลาดกระบัง ในการประเมินตนเอง แม้ทั้งสองกลุ่มจะประเมินว่าพอมีพอใช้ แต่รองลงไปของกลุ่มบางพลีก็จะประเมินว่าค่อนข้างดี ส่วนของกลุ่มลาดกระบังประเมินว่าชักหน้าไม่ถึงหลัง ซึ่งขัดแย้งกับข้อมูลเรื่องค่าใช้จ่ายและหนี้สินที่กลุ่มบางพลีมีมากกว่าในขณะที่มีทรัพย์สินและเงินอ้อมน้อยกว่ากลุ่มลาดกระบัง ในด้านสติปัญญา ซึ่งประกอบด้วยระดับการเรียนของตนเอง คู่สมรสและบุตร ทั้งที่เรียนจบและกำลังเรียน ทั้งอยู่ด้วยกันและไม่ได้อยู่ด้วยกัน โดยภาพรวมแล้วทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ตนเองและคู่สมรสจะอยู่ในระดับไม่เกินประถมศึกษา โดยบางพลีจะมีมากกว่าลาดกระบัง ในขณะที่การศึกษาของบุตรทุกกลุ่มทุกประเภทมีแนวโน้มสูงขึ้นแต่กลุ่มบางพลีจะน้อยกว่าลาดกระบัง ยกเว้นบุตรที่กำลังเรียนแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกันของกลุ่มบางพลี จะเรียนระดับ ปวส.มากกว่า

ในด้านการทำงานของบุตร ส่วนใหญ่ของทั้งสองกลุ่มจะทำงานรับจ้างเอกชน สำหรับความเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการศึกษาของทั้งสองกลุ่มก็อยู่ในระดับปานกลาง โดยมองในระดับวัตถุประสงค์ว่าเป็นเครื่องมือในการทำงานเพื่อหารายได้มากกว่าด้านจิตวิสัยที่จะทำให้ความเป็นคนสมบูรณ์ขึ้น ดังนั้น ส่วนใหญ่จึงไม่ต้องการศึกษาต่อ และแม้ในหมู่ผู้ต้องการศึกษาต่อก็ยังคงขาดความมุ่งมั่นพยายามที่เข้มข้น รวมทั้งเรื่องความเชื่อมั่นในความรู้ของตนเองและความสำคัญในการมีส่วนร่วมขยายความรู้สู่ชุมชนก็ยังคงอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ โดยกลุ่มลาดกระบังจะสะท้อนให้เห็นลักษณะของความเห็นคนชนบทมากกว่า คือ มีความเชื่อมั่นในความรู้ของตนเองต่ำกว่า และมีความถ่อมตนสูงกว่ากลุ่มบางพลี ซึ่งมีการแข่งขันกันแบบชุมชนอุตสาหกรรมมากกว่า ทั้งๆ ที่ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

66

และด้านสติปัญญาของกลุ่มลาดกระบังโดยรวมแล้วสูงกว่า สำหรับความเชื่อมั่นในวิจารณ์ญาณ และความเป็นอิสระในการตัดสินใจរបขอดของ ทั้งสองกลุ่มจะใกล้เคียงกัน

ปกติพิ พงศ์ศุภนิมิต (2540 : บทคัดย่อ) ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ ด้านชีวิตการทำงานและการใช้เวลา และนันทนาการ การศึกษาเรื่อง ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ด้านชีวิตการทำงาน และด้านการใช้เวลาและนันทนาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงคุณภาพชีวิตของคนในเขตอุตสาหกรรมใหม่บางพลี และชุมชนย่านอุตสาหกรรมลาดกระบัง ในด้านการทำงานและด้านการใช้เวลาและนันทนาการว่าเป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันใน 2 ชุมชนหรือไม่ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มประชากรชุมชนเมืองใหม่บางพลี จำนวน 250 คน และชุมชนย่านอุตสาหกรรมลาดกระบัง จำนวน 250คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) และใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมืองใหม่บางพลีและชุมชนอุตสาหกรรมลาดกระบังไม่มีความแตกต่างกัน โดยชุมชนทั้ง 2 แห่ง มีคุณภาพชีวิตด้านการทำงานและการใช้เวลาอยู่ในเกณฑ์ดี กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่มีงานทำมีสภาพการทำงานที่มั่นคง มีรายได้แน่นอน โดยปกติจะทำงานวันละ 6-8 ชั่วโมง ทำงานสัปดาห์ละ 6 วัน และ 5 วัน ตามลำดับ และจะมีวันหยุดเดือนละ 4-8 วัน การทำงานส่วนใหญ่จะเริ่มที่ 08.00 น. และเลิกงานเวลา 16.00 น. หรือ 17.00 น. และมีเวลาพักระหว่างการทำงาน 1 ชั่วโมงต่อ 1 วัน ประชากรส่วนใหญ่พึงพอใจในงานที่ตนทำอยู่ โดยพิจารณาจากการที่ไม่เคยมีปัญหาการประท้วงในที่ทำงาน มีการว่างงานทำน้อยมาก ซึ่งหากไม่ทำงานก็มีสาเหตุอันเนื่องมาจากการลาออกของตนเอง ในด้านความรู้ความสามารถนั้น ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองมีความรู้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน มีความพร้อมและมั่นใจในความสามารถของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งโชคชะตา สำหรับด้านการใช้เวลาและนันทนาการของประชากรทั้ง 2 แห่งนี้ คือ เวลาก่อนออกไปทำงานจะปฏิบัติภารกิจส่วนตัวของตนเองในแต่ละวัน โดยเฉลี่ย 1-2 ชั่วโมง และหลังจากเลิกงานแล้วจะกลับมาพักผ่อน โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00 น. เป็นต้นไป กิจกรรมที่กระทำในแต่ละวันคือการอ่านหนังสือ ฟีกเล่นดนตรี เล่นกีฬา ปลูกต้นไม้และกิจกรรมที่ใช้เวลามากที่สุด และเป็นส่วนใหญ่ของกลุ่มประชากร คือ การดูโทรทัศน์ กิจกรรมในวันหยุดก็จะมีลักษณะคล้ายกันกับกิจกรรมในวันทำงาน และจะมีการทำกิจกรรมทางศาสนา รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน หรือกิจกรรมเพื่อสังคมด้วย นอกจากนี้จะใช้เวลาในการเดินซื้อของ เดินเที่ยวห้างสรรพสินค้า และการไปรับประทานอาหารนอกบ้าน สำหรับเรื่องของความต้องการศึกษาต่อ หรือเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพนั้น พบว่ามีความต้องการอยู่มาก แต่จากการสำรวจไม่พบว่าประชากรทั้ง 2 แห่งนี้ ได้ใช้เวลาสำหรับกิจกรรมนี้แต่อย่างใด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

67

นวไลย หาริวิร (2540 : บทคัดย่อ) ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ด้านสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัย และบริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม การศึกษาเรื่อง ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ด้านสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยและบริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยและบริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคมของสังคมอุตสาหกรรมใหม่ลาดกระบังและบางพลี โดยวิธีการสำรวจ ข้อมูลภาคสนามจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 500 คน แบ่งเป็นสังคมอุตสาหกรรมใหม่ลาดกระบัง 250 คน และสังคมอุตสาหกรรมใหม่บางพลี 250 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และการเก็บ ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดประกอบการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของ ประชาชนในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ลาดกระบังและบางพลีด้านสภาพ-แวดล้อมในที่อยู่อาศัยและ บริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่าง แต่ไม่ดี เท่าที่ควร คือ บ้าน 1 หลังส่วนใหญ่อยู่อาศัย 1 ครอบครัว แต่มีจำนวนสมาชิก 2-5 คน ในขณะที่บ้าน 1 หน่วยต่อครอบครัวส่วนใหญ่แล้วหมายถึง 1 ห้อง ซึ่งการใช้ห้องของทั้ง 2 สังคมอุตสาหกรรม 1 ห้องเป็นที่นอน ที่พักผ่อน ที่ประกอบการ และที่รับประทานอาหารเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 44.2 และร้อยละ 42.8 ในพื้นที่สูงสุดระหว่าง 11-20 ตารางเมตร ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และรูปแบบส้วม อยู่ในเกณฑ์ดี เพราะส่วนใหญ่เป็นห้องน้ำรวมห้องสุขามีใช้ ส่วนครอบครัว ใช้พื้นที่ระหว่าง 1-30 ตารางเมตร แหล่งน้ำบริโภคทั้งสองสังคม ชื่อน้ำขวด แต่แหล่งน้ำอุปโภคสังคมอุตสาหกรรมใหม่ ลาดกระบังใช้น้ำบาดาล ส่วนสังคมอุตสาหกรรมใหม่บางพลีใช้น้ำประปามีเตอร์ของตนเอง มีการ ระบายน้ำเสียออกจากบ้าน โดยมีท่อระบายน้ำออกนอกบ้าน แต่การระบายน้ำส้วมสังคม อุตสาหกรรมใหม่ลาดกระบัง มีการระบายลงบ่อเกรอะสูงกว่าสังคมอุตสาหกรรมใหม่บางพลี ส่วนการระบายน้ำเสีย

ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลของการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความเข้าใจคุณภาพชีวิต เพียง 17 ตัวชี้วัด คือ รายได้ ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ สุขภาพอนามัย อุปกรณ์เครื่องใช้ ภายในบ้าน การสาธารณสุข ปลอดภัย อาหาร การศึกษา มีคุณธรรม ความสัมพันธ์ทางสังคม มีที่ทำกิน การประหยัด ไม่เป็นหนี้ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการพักผ่อนหย่อนใจ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่ประชาชนพอใจมากที่สุด คือ ชีวิตในครอบครัวและไม่เป็นหนี้สิน รองลงมา คือ รายได้ ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ สุขภาพอนามัย น้อยที่สุด คือ การศึกษา อุปกรณ์ในการ ประกอบอาชีพ และที่ทำกิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

68

พรรณปพร เอกพัฒน์ (2540 : บทคัดย่อ) การศึกษา เรื่อง ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว และสุขภาพอนามัยของคนไทยในอุตสาหกรรมใหม่ ด้านโภชนาการ สุขภาพอนามัย และครอบครัว ของชุมชนบางพลีและชุมชนลาดกระบัง มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวและสุขภาพอนามัย ในชุมชนเมืองใหม่บางพลี และชุมชนย่านอุตสาหกรรมลาดกระบัง เป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันใน 2 ชุมชน โดยทำการศึกษาจากกลุ่มประชากร ชุมชนบางพลี จำนวน 250 คน และชุมชนลาดกระบัง จำนวน 250 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) และ ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บ ข้อมูลผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของชุมชนบางพลี และชุมชนลาดกระบังไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คุณภาพชีวิตด้านครอบครัวยังอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีสถานภาพการสมรสแล้วมากที่สุด เมื่อสมรสแล้วอยู่ด้วยกันมากกว่าแยกกันอยู่ ส่วนกลุ่มที่แยกกันอยู่มีจำนวนน้อยแยกกันอยู่จากการ ทำงานกันคนละแห่งหรือคู่สมรสอยู่ต่างจังหวัด จึงจำเป็นต้องแยกกันชั่วคราว หรือมีความขัดแย้งกัน ไม่ลงรอยกัน หรือหย่าจากกัน บางรายอาจตายจากกันที่เป็นสาเหตุให้คู่สมรสต้องแยกจากกันอยู่ด้วยกัน โดยมีการจดทะเบียนสมรสมากกว่าไม่มีการจดทะเบียนสมรส และมีการจดทะเบียนสมรส ครั้งเดียวมากที่สุด ส่วนกลุ่มที่มีการจดทะเบียนสมรสหลายครั้งมีจำนวนไม่มากและจำนวนครั้งของการจดทะเบียนสมรสสูงสุดคือ 5 ครั้ง ในครอบครัวจะมีผู้อื่นจำนวนมากมาอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งจะเป็น บุคคลวัยฉกรรจ์อายุระหว่าง (21-40) ปี ส่วนวัยทารกอายุระหว่าง (0-1) ปี พบเพียงเล็กน้อย เมื่อสมาชิกในครอบครัวเกิดเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ รวมทั้งโรคจากความเครียด วิตกกังวล ในครอบครัว จะดูแลสมาชิกกันเองโดยไม่คิดว่าเป็นภาระต่อครอบครัว เพราะเห็นว่าผู้เจ็บป่วยเป็นบุคคลที่มี คุณค่าในครอบครัวควรให้ความช่วยเหลือดูแลสมาชิกที่ป่วย มีส่วนน้อยเท่านั้นที่พาไปรักษา หรือ ส่งไปอยู่สถานพยาบาล กลุ่มผู้มีความพิการจะพบในกลุ่มอายุระหว่าง (0-1) ปี แต่ไม่ทราบสาเหตุ ของความพิการ ส่วนความพิการอื่นๆ เช่น พิการจากอุบัติเหตุ พันธุกรรม ความเจ็บป่วยจากการ ทำงานพบในกลุ่มอายุระหว่าง (2-60) ปี ขึ้นไป มีจำนวนไม่มาก กลุ่มความพิการจากการขาด สารอาหารยังไม่พบทั้ง 2 ชุมชน เมื่อ 10 ปีก่อนสมาชิกตั้งครรภ์จะฝากครรภ์ คลอด และดูแลหลังคลอด การได้รับวัคซีนของเด็ก สมาชิกในครอบครัวจะให้แพทย์ดูแลมากกว่าไปรับบริการอื่นๆ และใน ปัจจุบันการไปรับบริการดูแลที่แพทย์ยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ส่วนการดูแลโดยหมอด่าแย และพยาบาลเมื่อ 10 ปีก่อนมีจำนวนไม่มาก และปัจจุบันก็ใช้บริการลดลง ชุมชนได้รับรู้ เรื่องการรับ วัคซีนจากศูนย์สาธารณสุข ได้รับวัคซีนครบถ้วน ได้รับรู้เรื่องโรคเอดส์ วิธีป้องกัน โรคเอดส์จากสื่อ ต่างๆ รู้จักวิธีการป้องกัน โรคเอดส์จากการไม่เที่ยวล่าสอนไม่เปลี่ยนคู่นอนบ่อยๆหรือเที่ยวตาม สถานเริงรมย์ต่างๆ เมื่อเที่ยวหรือเปลี่ยนคู่นอนบ่อยๆ จะใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันตัวเอง แต่ก็ยังมีส่วนน้อยที่ไม่รู้วิธีป้องกัน โรคเอดส์ และเมื่อเที่ยวก็จะไม่ใช้วิธีป้องกันใดๆ ทั้งสิ้นดังนั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

69

ควรมีการณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ถึงแม้ว่าสัดส่วนผู้ที่ไม่ใช้วิธีการป้องกันโรคเอดส์ใด ๆ มีจำนวนน้อย แต่ก็น่าที่จะให้ความสนใจ และควรมีการศึกษาต่อในเรื่องปัจจัยหรือสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดวิธีการที่สมาชิกดูแลกันเองเมื่อสมาชิกในครอบครัวป่วย และแรงจูงใจใดที่ทำให้ไม่ใช้วิธีการป้องกันโรคเอดส์ใดๆ ทั้งสิ้น

ปภาทิพ พงศ์ศุภนิมิต (2540: บทคัดย่อ) การศึกษาเรื่อง ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทย ในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ด้านชีวิตการทำงาน และด้านการใช้เวลาและนันทนาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงคุณภาพชีวิตของคนในเขตอุตสาหกรรมใหม่บางพลี และชุมชนย่านอุตสาหกรรมลาดกระบัง ในด้านการทำงานและด้านการใช้เวลาและนันทนาการว่าเป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันใน 2 ชุมชนหรือไม่ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มประชากรชุมชนเมืองใหม่บางพลี จำนวน 250 คน และชุมชนย่านอุตสาหกรรมลาดกระบัง จำนวน 250 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) และใช้ แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมืองใหม่บางพลีและชุมชนอุตสาหกรรมลาดกระบังไม่มีความแตกต่างกัน โดยชุมชนทั้ง 2 แห่ง มีคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน และการใช้เวลาอยู่ในเกณฑ์ดี กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่มีงานทำมีสภาพการทำงานที่มั่นคง มีรายได้แน่นอน โดยปกติจะทำงานวันละ 6-8 ชั่วโมง ทำงานสัปดาห์ละ 6 วัน และ 5 วัน ตามลำดับ และจะมีวันหยุดเดือนละ 4-8 วัน การทำงานส่วนใหญ่จะเริ่มที่ 08.00 น. และเลิกงานเวลา 16.00 น. หรือ 17.00 น. และมีเวลาพักระหว่างการทำงาน 1 ชั่วโมงต่อ 1 วัน ประชากรส่วนใหญ่พึงพอใจในงานที่ตนทำอยู่ โดยพิจารณาจากการที่ไม่เคยมีปัญหาการประท้วงในที่ทำงาน มีการว่างงานทำน้อยมาก ซึ่งหากไม่ทำงานก็มีสาเหตุอันเนื่องมาจากการลาออกของตนเอง ในด้านความรู้ความสามารถนั้น ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองมีความรู้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน มีความพร้อมและมั่นใจในความสามารถของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งโชคชะตาสำหรับด้านการใช้เวลาและนันทนาการของประชากรทั้ง 2 แห่งนี้ คือ เวลาก่อนออกไปทำงานจะปฏิบัติภารกิจส่วนตัวของตนเองในแต่ละวัน โดยเฉลี่ย 1-2 ชั่วโมง และหลังจากเลิกงานแล้วจะกลับมาพักผ่อน โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00 น. เป็นต้นไป กิจกรรมที่กระทำในแต่ละวัน คือการอ่านหนังสือ ฟีกเล่นดนตรี เล่นกีฬา ปลูกต้นไม้และกิจกรรมที่ใช้เวลามากที่สุด และเป็นส่วนใหญ่ของกลุ่มประชากร คือ การดูโทรทัศน์ กิจกรรมในวันหยุดก็จะมีลักษณะคล้ายกันกับกิจกรรมในวันทำงาน และจะมีการทำกิจกรรมทางศาสนา รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน หรือกิจกรรมเพื่อสังคมด้วย นอกจากนี้จะใช้เวลาในการเดินซื้อของ เดินเที่ยวห้างสรรพสินค้า และการไปรับประทานอาหารนอกบ้าน สำหรับเรื่องของการศึกษาต่อ หรือเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

70

นั้น พบว่ามีความต้องการอยู่มาก แต่จากการสำรวจไม่พบว่าประชากรทั้ง 2 แห่งนี้ ได้ใช้เวลา
สำหรับกิจกรรมนี้แต่อย่างใด